رەشیدە تڵێب و چەپ و هەڵای ئیسلامیەکان … عەلی مەحمود محەمەد

حەلیمە یەعقوب موسڵمانی لەچك لەسەر بە ڕەچەڵەك هیندی کە لە بەرواری 2017-9-13 بووە سەرۆك کۆماری سەنگافورە، یەکێك لە دەرئاساکانی ئابووری جیهانی، زۆرینەی چینی، ورتەیان لێوە نەهات، چونکە خۆیان بە حاکمیەتی ژنان و لە ناویشیدا ژنێکی غەیرە دین، سەرباری ئەوەی بێ هەڵبژاردن پۆستەکەی بەدەست هێنا قایل نابن، کە قایلیش نەبن ئەوا وڵات خەڵتانی خوێن دە کەن، خۆ کەمایەتی چینی و هیندی 3 بەرابەری رێژەی موسڵمانانی سەنگافورەیە لە مالیزیا، وەلێ پیاوەکانیان نەخوازەلا ژنەکانیان ناوێرن بە تەنیشت حوکمڕانیشدا بڕۆن، هەرچەندە هەموو پێشکەوتنەکانی ئەم وڵاتە بەرهەمی دەست رەنگینی چینیەکانە، بۆ ئەندەنوسیاش لە بواری ئابووری و سیاسی هەر راستەو ئەزموونەکە تاقیکراوەتەوە.

لە وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا سێشەمە 7 ی ئاب، دیاردەیەکی دیکەی هاوچەشن رویدایەوە، کە نموونەیەکە لە هەزاران تا ئێستا رویان داوە لە ئەوروپاو ئەمەریکای لاتین و …… لە هەڵبژاردنی بەرایی بازنەی 13 ی مشیگان لە ئەمەریکا، بۆ دیاریکردنی کاندیدی دیموکراتەکان بۆ بازنەی هەڵبژاردن، کە شوێنی نفوزی ئەوانەو کۆمارییەکان ناتوانن تیایدا رکابەری بکەن، بێ سندوقی دەنگدان ئاڵای سپییان بەرز کردۆتەوە، رەشیدە تڵێبی 42 ساڵە لە دایك بووی شاری دیترۆیتی ئەمەریکی بە رەگەز فەڵەستینی، وەلێ کاندیدی پارتی سۆسیالست دیموکراتی ئەمەریکی لەسەر ناوی پارتی دیموکرات ئاراستەی پێشکەو تنخواز کە بیرنەر ساندەرزی بە رەگەز جو سەرکردایەتی دەکات هەڵبژێردرا، وەك کاندیدی بەرایی بۆ هەڵبژاردنی کۆنگرێسی ئەمەریکا کە بڕیار وایە 6 ی نۆڤەمبەری ئەمساڵ بەڕێوە بچێت، لەو بازنەیە کۆمارییەکان کاندیدیان نییە، بەمەش چوونی بۆ پەرلەمان مسۆگەرە، ئەوەی شایانی ئاماژەیە لە هەڵبژاردنی بەرایی هەرێمەکەش بیرنەر ساندەرز بەسەر هیلاری کلنتۆندا سەرکەوت، وە تەنها 2٪ ی هاووڵاتیانی هەرێمەکە عەرەب زمانن، واتا زەمینەی سەرکەوتنەکەی پێشتر بۆ خۆشکراوە، ئەوەی ئەوی گەیاندۆتە ئەو پێگەیە بێ هەڵبژاردن بچێتە کۆنگرێسەوە باڵی سۆسیالستی دیموکراتەکانە، کە سۆسیالستخوازە جووەکە ساندەرز جەماوەریترین سیاسی ئێستای وڵاتە

یەکگرتووەکانی ئەمەریکا سەرکردایەتی دەکات، نەك عەرەب و ئیسلام و فەڵەستینییەکان، هەرچەندە رەشیدە نە یەکەم موسڵمانە و نە یەکەم عەرەبیشە دەچێتە کۆنگرێسەوە پارسانە ئیلهان عومەری سۆماڵی عەرەب و موسڵمان نوێنەرایەتی بازنەی مینیسۆتای کرد و ئێستاش کیس ئێلیسۆن و ئەندری کارسۆن هەردوك موسڵمان ئەندامی کۆنگرێسن.

ئەو بازنەیەی ئێستا رەشیدە کاندیدەتی لێ ساڵی 1965 ەوە جۆن کۆنەرزی دیمکراتی هەڵبژاردووە بۆ کۆنگرێس, وەلێ بەهۆی تۆمەتی لاقەکردنی ژنانەوە, بزووتنەوەی MeToo# هەڵمەتیان دژی ئەنجامدا, بۆیە خۆی کاندید نەکردەوە لەم خولەدا .
لە هەڵبژاردنی سێشەمە 7ی ئۆگستدا رەشیدە کە ساندەرزو ئەسکەندەریە کۆرتیز بانگەشەیان بۆی دەکرد و نوێنەرایەتی باڵی پێشکەوتنخوازەکانی دەکرد لەناو دیموکراتەکان, توانی 27803 دەنگ لە کۆی 89179 بەشداربووی دیموکراتەکانی لە هەڵبژاردنە ناوخۆییەکە بەدەست هێنا, کە دەیکردە 31,2%ی کۆی دەنگەکان, لە بەرامبەردا بریندا جۆنیس سەرۆکی شارەوانی دیترۆیت 30,2%ی دەنگەکان و و بیل وێڵد سەرۆکی شارەوانی وێستلاند 14,1%ی دەنگەکانیان هێنایەوە, لە پاڵ 3 کاندیدی دیکە .

رەشیدە بە هەڵمەتی هەڵبژاردنەکەی هیچ پارەیەکی لە دیموکراتەکان و کۆمپانیاکان وەرنەگرت و توانی 893030 دۆلار کۆمەك لە خەڵك کۆبکاتەوە .
بەمەش لە گەڵ ئەسکەندەریە ئۆکاسیۆ کۆرتیز وەك دوو سۆسیالست و لایەنگری بیرنی ساندەر و ئەندامی پارتی سۆسیالست دیموکرات DSA لە خولی داهاتووی پاش 6ی نۆڤەمبەری ئەمساڵ ,دەچنە کۆنگرێسی داهاتووەوە, بە داکۆکی لە پڕۆژە سیاسیە مەزنەکەی بیرنی ساندەرزی 77 ساڵانە, کە نەك تەنها ئەمەریکا چاوی لە هەنگاوەکانیەتی بگرە پێشبینی گەورەتری لێدەکرێت, ئەگەر تەمەن رێگای پێبدات.

دەرچوونی رەشیدە وەك ئاگر بەردان لە پەرێز بووە سەردێری هەزاران هەواڵ, بەتایبەتی راگەیاندنی عەرەبی و ئیسلامی, چونکە راگەیاندنی بیانی دەرچوونی ئەکاسیۆ کۆرتیزی 28 ساڵانە زیاتر رایانی چەڵەکاند , رەشیدەی چەپگەرا لە پێ بووە یەکەم موسڵمان, یەکەم عەرەب , یەکەم فەڵەستینی کە دەچێتە کۆنگرێسی ئەمەریکاوە, وەلێ ئەوەی باسیان نەکرد, ئەو پارتەی ئەوی کاندید کردووە کە پارتی سۆسیالست دیموکراتی چەپگەرایە, ئەوکەسایەتیە سیاسییەی پشتیوانی سەرکەوتنەکەی بووە کە جووەو ناوی بەرنارد ساندەرزە, تەنانەت لە هەمووشی سەیرو سەمەرەتر ئەوە بوو رێکخراوی کیری سەر بە ئیخوان

موسلمین پیرۆزبایان لێکرد, لە کاتێکدا رەشیدە پشتیوانی دەکات لە زەواجی هاوڕەگەزەکان, کاتێکیش رۆژنامەی تایمز ئۆف ئیسرائیل بە دواداچونیان بۆ ئەکاونتەکەی لە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان کرد, هیچ حەماس و پشتیوانییەکان بۆی لە کێشەی فەڵەستین نەبینی, لە کاتێکدا پارتەکەی لایەنگری سەرسەختی کێشەی فەڵەستینە, ئیتر هەڵاکەیان نازانم بۆ چی بوو؟.

رەشیدە یەکێکە لەو 5 ژنە بە رەچەڵەك موسـلمانە و 185 ژنە ئەمەریکییە, وەك پەرچە کـردار لە هەمبەر سیاسـەتی دوژمنکـارانەی ترەمپ لە هەمبەر بە ژنان خۆیان کاندید کردووە, دەیانەوێت بە چالاکی سیاسی بەرەو روی ببنەوە, رەشیدە پێشتریش پەرلەمانتاری هەرێمی مشیگان بوو لە نێوان ساڵانی 2008 بۆ 2014 دا, بەوە ناسراوە لە هەرێمەکەی خۆی داکۆکی لە هەژاران کردووە, بەشداری لە داکۆکی لەو خاوەند ماڵانە کردووە کە توانای دانی قستی مانگانەیان نەبووەو لە دەرکردن پاراستوونی, بەشداری کارای لە هەڵمەتی 15 دۆلار لانی کەمی کرێ بۆ کاژێرێك کاری کردووە.

رەشیدە وەك لە بەرنامەی سۆسیالستە دیموکراتەکان هاتووە کار دەکات بۆ بیمەی تەندروستی گشتی, خوێندنی زانکۆ بە خۆڕایی, قەدەغە کردی چەك, لانی کەمی کرێ 15 دۆلار بۆ کاژێرێك کار , داکۆکی لە ژینگە , داکۆکی لە هاوڕەگەز بازەکان, مافی لەبار بردن بۆ ژنان, داکۆکی لە پەنابەران و …. , ئیتر نازانم شەکراو خواردنەوەی ئیسلامییەکان بۆ کام لەم کارانەیە.دەرهێنەری ناسراوی چەپی جیهانی مایکل مۆر دوای دەرچوونی وەك سۆسیالستێکی دیموکراتی پیرۆز بایی لێکرد.

رەشیدە یەکەم نەبوو بیرنارد ساندەرز لە دایك بووی 8-9-1941 برۆکلین لە نیویۆرك, بە ڕەچەڵەك جو, لە ئیماندار نییە,نوێنەری فێرمۆنت لە ئەنجومەنی پیران و یەکەم سۆسیالستخوازیشە لە ئەنجومەنەکە, رکابەری سەرەکی هیلاری کلنتۆن بوو بۆ هەڵبژاردنی سەرۆك کۆماری و کاندید بوونی پارتی دیموکرات.
ناوبراو جگە لە رەشیدە هاوکات پشتیوانی عەبدالڕەحمان سەیدی میسریشی کرد بۆ نوینەرایەتی دیموکراتەکان بۆ هەڵبژاردنی حاکمی هەرێمی میتشگان, وەلێ ناوبراو لە هەڵبژاردنەکە دۆڕا” 27% بۆ 33%”, بەهۆی پەیوەندی بە ئیخوان و لایەنە ئیسلامیەکانەوە, واتا پەیوەندی بە لایەنە ئیسلامییەکانەوە خاڵی لاوازە لە هەڵبژاردنەکان, نەك هێز بێت وەك ئیسلامییەکان هەڵایان ناوەتەوە.

هەرچەندە سەید وەك هاوڕێکانی لە نیویۆرك و فێرمۆنت سۆسیالستخواز

نییە وەلێ بەرنامەی هەڵبژاردنەکەی سۆسیالستەکی رادیکاڵە, باوەڕی بە بەخششی کۆمپانیاکان نییە و پشتیوانی لە بیمەی تەندروستی بۆ هەموان دەکات …. پێشتریش شاریس دیفیدز بە رچەڵەك هندی لە شاری کاسناسی پارێزگار دەرچوو, هەرچەندە ساندەرز و ئۆکاسیۆ کۆرتیز پشتیوانی جیمس تۆمبسۆن و راشدە تلیبیان کرد لە میشیگان, وەلێ جیمس دەرنەچوو, لە بەرامبەر باڵەکانی دیکەی ناو دیموکراتەکان, نەبووە کاندیدی باڵی پێشکەوتنخوازی دیموکراتەکان بۆ هەڵبژاردنی 6ی نۆڤەمبەر.

ئۆکاسیۆ کۆرتیز موعجیزەکەیە ئەلەکساندەریا ئۆکاسیۆ کۆرتیز لە دایك بووی 13ی ئۆکتۆبەری 1989, ئەندامی پارتی سۆسیالست دیموکرات و کاندیدی براوەی تەوژمی پێشکەوتنخوازی دیموکرات لە حوزەیران لە ولایەتی نیویۆرك.
ئۆکاسیۆ کۆرتیز لە هەڵبژاردنی بەرایی دیموکراتەکانی نیوۆرك بە هێنانی 57,13% لە جو کراولی بردەوە , کە بۆ 10 خول پۆستەکەی بە دەستەوە بوو, بەدوای ئەمە گۆڤاری تایم نوسی گەورەترین پشێوی لە هەڵبژاردنی 2018ەدا, نیۆرك تایمزیش نوسی دۆڕانی یەکەمی جەرگبڕە , گاردیانیش نووسی گەورەترین موفاجەئەی مێژووی سیاسی نوێی ئەمەریکایە, دوای ئەو بردنەوەیە گەڕان بە دوای وشەی سۆسیالیزم لە ئەمەریکا 1500% چووە سەر, هەر ئەو رۆژە 1000 گەنج داوای ئەندامەتیان لە پارتەکەی کرد , رۆژەکانی دواتریش شەپۆڵی ئەندامگیری بەردەوام بوو, ساندەرز وتی : سەلماندمان دەکرێت سیاسەتی پیشکەوتنخوازی پیادە بکرێت, چومسکیش وتی : روداوەکی ئاوازەی گەورە بوو, ئەگەر سەرکەوتوو بێت لە 6ی نۆڤەمبەر ئەوا ئۆکاسیۆ کۆرتیز دەبێتە بچوکترین ژنی پەرلەمانتار لە ئەمەریکا.

حیزبی DSA چی دەوێت و چی دەکات؟

حیزبێکی دژ بە سەرمایەداری ژینگە پارێزی سۆسیالستخوازی دژ بە رەگەزپەرستی دژ بە ئیمپریالییە, لە ساڵی 1982 دامەزراوە , تا ساڵی 2002 تەنها 8000 ئەندامی هەبوو, ئێستا خاوەن 48000 ئەندامە, کە ترامپ دەرچوو لە 8ی نۆڤەمبەری 2016 خاوەن 30000 ئەندام بوو, تا کۆتایی ساڵی 2017 بووە خاوەند 32000 ئەندام, بە هاتنی ترامپ گەنجان بە کۆمەڵ پەیوەست بوون پێوەی , ناوەندی تەمەن تیایدا لە ئێستادا 33 ساڵە , کە لە ساڵی 2013 ەدا 68ساڵ بوو, لە دوای دەرچوونی ئەلەکسەندراوە دەرگای بۆ ئەندام بوون جەنجاڵ بوو, یەکێکە لە 25 پارت و رێکخراوی ناسراوی چەپ لە ئەمەریکا کار دەکات بۆ سۆسیالیزم , لە کاری پراتیکدا باوەڕی بەوەیە پشتیوانی باڵی

چەپ بکات لەناو پارتی دیموکرات, پشتیوانی ژنان و کەمایەتییەکان و هاووڵاتیانی ڕەسەن دەکەن بۆ ئەوەی ببنە کاندید لە ریزی باڵی پێشکەوتنخوازی دیموکرات, هەنگاوی یەکەمی کار ی دژ بە کۆمپانیاکان بێت, لە هەڵبژاردنەکانی پێشوو پشتیوانی ئال گۆرو ئۆباما و بیرنی ساندەرزی کردووە .

ئەم پارتە کار دەکات بۆ ئەوەی لە هەڵبژاردنە جیا جیاکانی نۆڤەمبەری ئەمساڵ , 100 پۆست بباتەوە, هەرچەندە وەك سەرەك وەزیرانی 2 خولی پێشوی بەریتانیا هاروڵد ویلسون" 1916-1995 " وتەنی هەفتەیەك ماوەیەکی دوورە بۆ ساسەت نەك 3 مانگ, وەلێ مانگ سەر لە ئەوارەش دیاردەبەت شەو وەزعی چەنێ بەت.
پارتی سۆسیالستی دیموکرات باوەڕی بە سەرکەوتنی سۆسیالیزم و کۆمپانیای هەرەوەزی کرێکاری و موڵکداری گشتی هەیە, هاوکات پێندو وانە لە لایەنی باشی حوکمڕانی ئێستای جیهان وەردەگرێت وەك دەوڵەتی خۆشگوزەرانی سوئیدی, بیمەی تەندروستی کەنەدی, سستەمی پەروەردە منداڵان لە فەرەنسا, بەرنامەی نەهێشتنی نەخوێندەواری نیکاراگوا , تا رادەیەك یەکسانی ئابوری وڵاتانی ئەسکەندەنافیا…

چەپ و کاندیدکردنی پێنابەرانلە زەربەی وڵاتانی رۆژئاوا, بەهەی هەڵوەستی عەدالەتخوازانەی پارتە چەپەکان و پشتیوانیان لە پەنابەران و نەبوونی جیاکاری لە ریزەکانیان , خەڵکانێك لە ناوەڕۆکدا پارێزگار و ناسیۆنالست و کۆنە پارێز دژە دەکەنە ریزەکیانیانەوە بۆ وەرگرتنی پۆست و دەرچوون لە هەڵبژاردنەکان, کەسانێك لە وڵاتەکان خۆیان دژ بە بەها سۆسیالستییەکانن, وەلێ هەلپەرستانە بۆ وەرگرتنی پلەو پۆست دەچنە ریزی چەپەکانەوە, لەم نمونەیە سەدان کورد هەیە, کە زۆرینەیان لە رێگای پارتە چەپەکانەوە چونەتە پەرلەمانەکانەوە, وەلێ لە سیاسەتی ناوخۆی کوردستاندا دژ بە بەها چەپیەکانن, زۆرینەیان کردارو رەفتاریان کۆنەپەرستانەو سەرمایەداریانەیە, بونەتە نەخۆشی کوشندە بە بیری چەپ و ئامانجەکانی.

گەڕان بەدوای بوونێکی ڕەسەن … غەمگین بۆڵی

کتێبی شیعری (ڕۆژەکانم بە ڕیمۆت کۆنتڕۆڵ دەگێڕم)ی گۆران ڕەسول بە نموونە:

دەستپێکی پێویست:

ئەگەر شیعر بریتی بێت لە ڕووداوێك، ئەوە بەبێ هیچ گریمانەیەك ڕووداوێکی دانسقەیە لەناو زماندا ڕوو دەدات، بۆیە تەنیا کاری دانسقەیش ڕووداوێکی ڕەسەنە. ڕەسەنبوونیش لە کردەی ئەدەبیاتدا دوو ڕەگی قووڵی هەیە، ئەوەی هەم پەیوەستە بە هەبوونێکی داهێنەرانەوە، هەمیش هەبوونێکی ڕووت و دوور لە ئایدیای پێشوەختە. داهێنان لە هەر ژانەرێکی ئەدەبیدا پەیوەندییەکی قووڵی هەیە بە کردەی یاخیگەرییەوە، دەشێت وەك دوو پەیڤی هاوواتا و تەواوکاری یەکتری لە کردەی نووسینی نەمردا درێژە بە هەبوونی یەکتری بدەن. ” داهێنان پرۆسەیەکی بەردەوام و ڕاستی ناسە. گۆڕانکاری هەڵنابژێرێت. لێرەدا داهێنان لە نەبوونی شاعیربوونەوە بۆ شاعیربوون”. (1) بوونەوە بۆ بوون پێناسەی داهێنانی بەسەردا نابڕێ. کەسێك جارێك دەبێ بە شاعیر، ئەگەر ئەو کەسە شاعیر بێت پرۆژەی بوون بە شاعیر هەڵنابژێرێت. ئەوەی جێی سەرنجە ئەو ئایدیا پێشوەختەیە درێژبێتەوە هەتا ناو کایەی ڕەخنەوە و ڕەخنەگران بە ئایدیایەکی پێشوەختە دەقی بەردەست هەڵدەسەنگێنن.

نووسین وەك چۆن پرۆسەیەکی سەختە، ئەوەندەیش پرۆسەیەکی ئەخلاقییە. ئەخلاق لە کردەی ئەدەبیاتدا ڕۆڵی تەرازوو لە ناوەوەماندا دەبینێت، زۆرجارانیش لە ڕێگەی هاوسەنگی ئەم تەرازووەوە درك بە بوونێکی ڕەسەنیش دەکەین. ڕینە ماریا ڕیلکە جوانی نووسیوە: ” تاڕادەیەك هەموو شتێکی جددی سەختە، هەموو شتێکیش جددییە.” بۆیە نووسین پرۆسەیەکی هەم جددییە و هەمیش سەختە. ئەگەر لە ڕوانگەی ڕینە ماریا ڕیلکەوە بڕوانین نووسین پرۆسەیەکی جددی سەختە، وەلێ سەخترین لقی ناو ئەم پرۆسەیە نووسینی شیعرە. لە ناو دونیای ڕۆشنبیریی و کولتووریی کوردیدا هەبوونی شیعر ئاسانتر دێتە بەرچاوان، کە ئەوەیش دەگەڕێتەوە بۆ بنیادی کولتوور و کەلەپووری کوردی کە زیاتر بنیادێکی شیعری هەیە. ئەگەر هەڵوەستەیەکی خێرا بە

مێژووی فەرهەنگی کوردیدا بکەین، دەبینین زۆربەی نووسیاران لە ڕێگەی شیعرەوە دەستیان بە نووسین کردووە و دواتر خزاونەتە ناو لقەکانی دیکەی ئەدەبیاتەوە. لێرەدا پرسیارگەلێك دروست دەبن، ئایا لە ناو لقەکانی دیکەی ئەدەبیاتدا هونەری شیعرنووسین هونەرێکی ئاسانە؟ ئایا بۆچی دەگوترێت کوردی هەمووی شاعیرە؟ ئایا ئەم گوتەیە لە چییەوە سەرچاوەی گرتووە و ئایا هەر بەڕاست کورد هەمووی شاعیرە؟ ئایا هەموو ئەوانەی شیعر دەنووسن شاعیرن؟ دیارە ئەم پرسیارانە و چەندان پرسیاری دیکەیش پێویستیان بە توێژینەوەی قووڵ و درێژ و مەیدانیش هەیە، وەلێ ئەوەی لێرەدا پێویستە بینووسین، نووسینە لە بارەی هەبوونی فەرهەنگی کوردییەوە کە فەرهەنگێکی شیعرییە. چۆن ئەم فەرهەنگە شیعرییە هەر لەگەڵ لە دایکبوونمان و لەناو لانکەوە گوێبیستی شیعر دەبین، ئەم فەرهەنگە بەدرێژایی تەمەنمان لەگەڵمان دێت و تا ئەوکاتەی کە دەشمرین لەسەر کێلی قەبرەکانمان ڕستەی شیعری هەن.

لەگەڵ هەموو ڕەهەندانەیشدا شیعر زۆرترین ژانەرەکانی ئەدەبیات لە خۆیدا کۆ دەکاتەوە، چۆن شیعر ڕووداوێکە لە ناو زماندا ڕوودەدات، نەوەك لە دەرەوەی زمان. ئەم ڕووداوە پێویستی بە چڕکردنەوەی زمانە و زمانی شیعر چڕ دەکرێتەوە، چۆن زمانی ئاسایی توانای بەرهەمهێنانی ڕووداوێکی دانسقەی نییە. لەم ڕووداوەدا زمان وەك هەبوونێکی بزێز و سڵك دەردەکەوێت و مەدلوولەکانی شیعرییەت خەست و قووڵتر دەکاتەوە. بۆیە ڕووداوی دانسقە لە زمانی شیعردا مەدلول دەخاتە ناو فەزایەکی خودگەرایی بێسنوورەوە و دەیهێنێتە دەرەوەی ئەو فەزا ساختانە و ئەو فەزا ڕووکارییانەی کە هەن. ئەوەیش وای کردووە کە هەبوونی ئەو فەزا تایبەتیانەی ناو شیعر نەوە لە دوای نەوە درێژ ببنەوە و هەر یەکەیان لە زەمەن و ڕۆژگاری خۆیدا مانیڤێستی هەبوونی خۆی بکات.

ئەگەر هەڵوەستەیەك لەسەر شیعری شاعیرانی حەفتاکان و هەشتاکانی کوردی بکەین، دەگەینە ئەو هەقیقەتەی کە شاعیران ئاگامەندانە سوودیان لە سروشت بینیوە. سروشتی کوردستانیش کاریگەریی ڕاستەوخۆی لەسەر شاعیران دروست کردووە. ئەم درێژبوونەوەیە لە قۆناغەکانی داهاتوودا جیاوازی بەخۆیەوە بینیوە، چۆن شاعیر کوڕی ڕۆژگاری خۆیەتی و هەر شیعرەو مۆرێکی زەمەنی خۆی پێوە دیارە. لەدوای نەوەتەکانەوە فەزایەکی دیکەی شیعری دروست بوو، ئەم فەزا شیعرییە دوورکەوتەوە لە هەبوونی سروشت و کەمترین دالی شیعرییەتیان لە سروشت وەردەگرت. ئەوەی ئێمە لێرەدا دەمانەوێت لەبارەیەوە

هەڵوەستەیەکی ڕاڤەگەرایی بکەین و لەبارەیەوە بنووسین، ئەزموونی شیعری شاعیرێکی ئەم نەوەیە، کە (گۆران ڕەسول)ی شاعیری نەوەی دوای ڕاپەڕینە. کتێبە شیعری (ڕۆژەکانم بەڕیمۆت کۆنتڕۆڵ دەگۆڕم)، دووەم ئەزموونی شاعیرە. با بزانین ئەزموونی شیعری گۆران ڕەسول دەکەوێتە کوێی شیعری کوردییەوە؟ ئایا گۆران ڕەسول چی کردووە بۆ ئێستای شیعری کوردی؟

ناوەڕۆك:

شاعیر ئەگەر نەیتوانی گوزارشت لەپەیوەندی خودی خۆی بەو قۆناغەی ژیانەوە بکات، شاعیرێکی زیندوو نییە. شاعیری زیندوو لە چەقی خۆیدا دەژیت و هەبوونی خۆی وەك شاعیر بەم ژیانەوە بە شیعر مانیفێست دەکاتەوە، وەلێ مانیفێستێك دوور لە بابەتی ڕووتی ڕۆژگارانە. چۆن ڕۆژگاری زەمەن بەسەر دەچێت، تەنیا ڕۆژگاری شاعیر کە پەنجەمۆری شیعرە و لە پەراوێزی زەمەنی خۆی دەدات و دەمێنێتەوە. شاعیر لەم کۆمەڵە شیعرەدا وەك بوونێکی بزێو و مرۆڤێکی یاخی بەیان دەکات، کە هەم دەیەوێت وەك بوونێکی بزێو دەستەمۆی ناو ڕووکارەکانی ڕۆژگار نەبێت و لەناویشدا بژیت، هەمیش وەك مرۆڤێکی یاخی بەدوای بوونێکی ڕەسەندا بگەڕێت و بیدۆزێتەوە. وەك ئەوەی هایدگەر ئاماژەی بۆ بوونی ڕەسەن کردووە، وەلێ ئەم بوونەی شاعیر بەدوای وێڵە و دەگەڕێت لە ڕێگەی زمانەوەیە و دەیەوێت لە ڕێگەی ڕووداوی زمانەوە بگات بەم بوونە ڕەسەنە (1).
کەوایە ئەم بەدواگەڕانەی شاعیر لە ڕێگەی زمانەوە، بەر گوتەیەکی دیکەی هایدگەر دەکەوێت و دەچێتەوە ناو هەمان گوزارشتیشەوە: " زمان ماڵی بوونە". وەلێ بوونێك بەهۆکارگەلی جیاوازیشەوە عەوداڵە بۆ خەیاڵکردنی زمان، زمانێك بە مانیفێستێکی یاخیگەرانەوە. بوونێك هەڵگری هزری زمانە، ئاخر ئەوە هەر هێزی زمانە دەبێتە وزەی بوون بەم کەونەوە. وزەی بوونیش لەلای شاعیر درێژ دەبێتەوە بۆ بەریەککەوتنی خۆی وەك مرۆڤێکی یاخی بە دونیای ئەلیکترۆنی و تەکنەلۆژیاوە. لەم نێوانەدا شاعیر وەك مرۆڤێك یاخی دەبێت و لە ڕێگەی هێزی زمانەوە بوونی خۆی دووبارە و دووبارە مانیفێست دەکاتەوە و دەنووسێت:

" لە نێوان ئەم بوون و نەبوونانەدا
ئێستا برینەکانم ئەلیکترۆنین
ڕۆژانە بە خوێنی ناو وایەرەکان
بارگاوییان دەکەمەوە". (2)

یەکێکە لە سیما گەشەکانی ئەم نەوەیە دوورکەوتنەوەیە لە شاعیرانی

بەر لە خۆیان و پشتکردنە سروشتە، وەلێ ئەوەی گۆران ڕەسول لەوانەی دیکە جیا دەکاتەوە، ئەم شاعیرە لەبڕی ئەوەی شیعری دژەسروشت بنووسێت و ڕووبکاتە کەرستەکانی ناو ژیان و سەردەم، ئەو شیعری دژەئامێر و ئاسن دەنووسێت. چۆن دونیای شاشەگەورەکان، دونیایەکی ڕووکەشانەی بێ ڕۆحە و بوون لە ڕەسەنبوونی خۆی دوور دەخاتەوە، هەر کاتێکیش بوون لە ڕەسەنبوونی خۆی دوورکەوتەوە مەترسییەکانی سەر ئێستێتیکا و مۆراڵ و ئایدیا زۆر دەبێت و گەندەڵی هزری و کەلێنی قووڵی ئەخلاقی تەشەنە دەکات. دونیایەکی ڕازاوە لە ڕووکار و وێرانە لە ناوەڕۆك بەرهەم دێت، وەك ئەوەی ئێستا بەشێکی زۆری کۆمەڵگەکەکان بەم سیستەمە بازاڕگەرییەدا تێدەپەڕن. شاعیر لەبەرانبەر ئەم دونیایە مەجازی و ماسکبازییەدا هیچ بەهایەکی ڕاستەقینەی جوان بۆ بوون نابینێت و ناچار لە ڕێگەی ڕووداوی زمانەوە بۆ بوونی ڕەسەن دەگەڕێت و دەنووسێت:

“لە بڕی موزیك
گوێمان بە وژەی ئۆتۆمبێل خەساوە
لە جیاتی تەپۆلکە و گردی درەختڕەنگ
چاومان بە شاشەی چەقیوی ڕێکلامە ساختەکان ڕاهاتووە.(3)

کەسایەتی ڕاستەقینەی شاعیر لە ناو شیعرەکانیدایە و شیعر وەك پەنجەمۆری زەمەنی شاعیرە. وەکوو ئەوەی کەسایەتی ڕاستەقینەی نیتچە لەناو نامەکانیدایە، نەوەك لە بابەتە فەلسەفییەکانیدا. ئاخر نیتچە لە نامەکانیدا تەواو کەسێکی راستەقینە و دوور لە میزاج بوو. بۆیەش نیتچە هەمیشە لە هەوڵی تێپەڕاندنی ئەو سنوورانە بوو کە ڕۆژگار و زەمەن بۆی دروست کردبوون. ئەوەتە شاعیریش کەسایەتی ڕاستەقینە پەیوەستکردووە بە دۆزینەوەی بوونێکی ڕەسەنەوە، کە پێی وایە شارەکان سەرەتای ونبوونی بوونی ڕەسەنن. چۆن لە شاردا هیچ شتێك سیمای ڕاستەقینەی خۆی نامێنێت، شار واتە ڕازاندنەوە و کوشتنی بەهای جوانی و دوورکەوتنەوە لە مرۆڤی پاك. بۆیە شاعیر ئەمجارە وەك مرۆڤێکی شارنشین یاخیبوونی خۆی مانیفێست دەکاتەوە و بێزاری خۆی دەردەبڕێت لە شیعری (شار) دا و لە بارەی دووکەڵ و باڵەخانە بەرزەکان و کارگە و شەقامی پڕ ئۆتۆمبێل و شۆستەجەنجاڵەکان…هتد. دەپەیڤێت.

“لە شاردا
تەنیایی پەیژەی دۆزینەوەی خود نییە
ڕۆیشتن و گەڕانەوەش
نەخاڵی سەرەتا، نە خاڵی کۆتایی!
هەموو شوێنێك جەنجاڵییە
بۆن و هەناسە و شێوە جۆربەجۆرەکان

سەرکاس دەکەن.(4)
تەکنەلۆژیا چۆن هاتۆتە ناو ژیان و وردەکاریی ڕۆژانەمانەوە، ئەواش بۆتە بەشێك لە هەبوون و بەشێکی زۆری ئێمەی داگیر کردووە. شاریش وەك شاعیر ئاماژەی بۆی کردووە جەنجاڵ و خنکێنەرە. لێرەدا بەر ئەو گوتەیە دەکەوین کە نووسیارانی شار زووتر دەردەکەون، وەلێ دەرکەوتەکانیان دەرکەوتەیەکی قووڵ نین. بە پێچەوانەشەوە نووسیارانی گوندنشین درەنگتر دەردەکەون و دەرکەوتەکانیشیان قووڵن و مانەوەشیان درێژخانەیە. بۆیە دەرککردن بەم حاڵەتانە شاعیر دەگەڕێتەوە گوند و لە شیعری (گوندەکەمان) دا (5) بەدوای ئەو بوونە ڕاستەقینەیە دەگەڕێت و لەوێدا بەر ناشیرینییەکانی جەنگ و ئاسەواری ساختەکاری و سیستەمی گەندەڵکاری دەکەوێت. لە وێدا شاعیر بەر تەقینەیەکی دیکەی زمانی شیعر دەکەوێت و بێئومێد دەبێت لەو وێنە و خەیاڵەی کە بۆ هەبوونی گوند هەیەتی. بۆیە شاعیر دووبارە دەست دەکاتەوە بە گەڕان و گەیشتنە بە ڕووداوێکی دیکە بۆ تەقینەوەی زمان لەناویدا.

دەرئەنجام و دوو سەرنج:

لە دوای کتێبە شیعری (ناتەبا لەگەڵ خۆم، کۆك لەگەڵ ناکۆکیدا)-(6). ئەمە دووەم ئەزموونی شاعیرە کە دەیخوێنمەوە. ئەم کۆمەڵە شیعرە ئەگەر لە ئاستی ئێستای شیعری کوردیشدا وەرچەرخانێکی گەورەی نەکردبێت، ئەوا لە ئاستی ئەزموونی خۆیدا وەرچەرخان و تێپەڕینی کردووە. ئەوەیش بۆ هەر شاعیرێك گرنگە کە ئەزموون و لەدوای ئەزموون داهێنان بکات و ئەزموونی پێشووی تێبپەڕێنێت. چۆن ئەزموونی داهێنان تەواو کردەیەکە دەچێتەوە ناو گەڕان و دۆزینەوە و دووبارە گەڕان بەدوای خودگەراییەوە. زۆرجارانیش کردەی هەڵوەدابوونە بەدوای پەی پێ بردن و پەی بردنیش فرەدیوە. ئەمە لە بەرچاوی خەیاڵمان جیاوازە و لە ئاستی جیهانبینیمانەوە چێژ و لێدانەوەیەکی هێرمێنیۆتیکانە بۆ دەقی بەردەست دەکەین. ئەوەی وەك سەرنج دەمێنێتەوە، دووخاڵە:

یەکەمیان: وەك دەبینین لە ئێستای هونەری شیعردا گرنگییەکی زۆر بە تەکنیکی شیعر دەدرێت و شاعیران بە تەکنیکی جۆراوجۆر شیعر دەنووسن، وەلێ گۆران ڕەسول کەمتر بەلای تەکینکی شیعردا چووە و ئەوەی وەك تەکنیکیش لەم کتێبە شیعرییەدا هەیە، تەکنیکی تازەنین.
خاڵی دووەمیان: شاعیر لەم کتێبە شیعرییەدا ئەوەندە لە هەوڵی شیعرییەتی شیعرەکاندا بووە، ئەوەندە گرنگی بە ئێستێتیکای گەمەکردن بە پەیڤەکان نەدواوە و کەمتر بەلای گرێچنینی وشەکانەوە

چووە، بەڵکوو گرنگی بە وێنەی شیعری و گەیاندنی پەیامی شیعرییەت داوە. لەگەڵ هەموو ئەوانەشدا شاعیر بەم کتێبە شیعرییە توانیویەتی هەبوونی خۆی وەك شاعیرێکی نەوەی نوێ مانیفێست بکات و لە ڕێگەی شیعرەوە ڕەهەندێکی دیکە بکاتەوە بۆ گەڕان و گەیشتن و دۆزینەوەی بوونێکی ڕەسەن.

پەراوێز و سەرچاوەکان:

1- بوون و داهێنان – فەلسەفی – د. محەمەد کەمال – لە بڵاوکراوەکانی دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم – زنجیرە (272) چاپی یەکەم 2004. لاپەڕە 126.
2- ڕۆژەکانم بە ڕیمێت کۆنتڕۆڵ دەگۆڕم- شیعر – گۆران ڕەسول – چاپی یەکەم 2017. لاپەڕە 112.
3- بڕوانە هەمان سەرچاوەی پێشوو- لاپەڕە 17
4- بڕوانە هەمان سەرچاوەی پێشوو- لاپەڕە 16
5- بڕوانە هەمان سەرچاوەی پێشوو- لاپەڕە 89
6- بۆ زانیاری زیاتر و پەی بردن بەم هەقیقەتە، خوێنەر دەتوانێت هەردووك کتێبی (ناتەبا لەگەڵ خۆم، کۆك لەگەڵ ناکۆکیدا) و (ڕۆژەکانم بە ڕیمێت کۆنتڕۆڵ دەگۆڕم) بیانخوێنێتەوە و بەراوردیان بکات.

عەشقی هاجەرەم خوێندەوە … حەمە کەریم عارف

دیارە گوتار دەکاتە کۆڵەکەیەکی هەرە بنەڕەتی و سەرەی هەر کارێکی گێڕانەوەکاری، واتە سێکوچکەی دەقی گێڕانەوانی بریتییە لە گوتیار، دەق، وەرگر.
بەم پێیە هیچ حیکایەتێک بەبێ حیکایەتەوان نابێ، واتە نابێ بێ زێدەڕۆیی ئەگەر بگوترێ هیچ کارێکی گێڕانەوەوانی لە دەرەی گوتیاردا نییە، دیارە گوتیار، گوتارێک دەگێڕێتەوە، هەر گێڕانەوەیەکیش، ئاڕاستەی وەرگرە.. گوتیار پێنا وەبەر ئامراز و

ئەوزاری گێڕانەوە دەبات بۆ ئەوەی بەگوێرەی خوێندەوە و دینت و هزرین و ویژدانی خۆی، ڕووداو و کەرەکتەر و شوێنکاتی کارە گێڕانەوانییەکە (سردی) بەرجەستە بکات و بیخاتە ڕوو، جا لێرەدا مەسەلەی گۆشەنیگا دێتە کایەوە کەرەستە و ڕەگەزە چیرۆکڤانییەکانی خۆی بە خوێنەر نیشان دەدات و لە ڕاستییا پەیوەندی نووسەر و دەقەکە نیشان دەدات، هەر دەقێک یا چیرۆکێک دەبێ گوتیارێکی هەبێ کە بابەتێک بگێڕێتەوە یا بگوازێتەوە، ئیدی ئەم گێڕانەوەیە دەشێت لە قاڵب و شێوەی یەکەم کەس (من، ئێمە) یا دووەم کەس (تۆ، ئێوە) یا سێیەم کەس (ئەو، ئەوەدا) بێ.

کاتێ یەرێک بە شێوازی یەکەم کەس (من، ئێمە) بگێڕدرێتەوە، یا بگوازرێتەوە، بەو گۆشەنیگایە دەگوترێ گۆشەنیگای دەروونی (ناوەوە) ئەگەر گوتیار (ئەو کەسەی چیرۆکەکە دەگێڕێتەوە) یەکێک بێت لە قارەمانانی چیرۆکەکە و ئەو سەربهورد و بویەرانە بگێڕێتەوە کە بەسەر خۆیدا هاتوون و دەن، پێی دەڵێن گوتیاری قارەمان.. ئەگەر گوتیار بەسەرهاتی کاراکتەرێکی دی بگێڕێتەوە، پێی دەڵێن گوتیاری چاودێر.. دیارە گوتیار لە گێڕانەوەدا، ئەو شێوازە هەڵدەبژێرێت کە زیاتر خزمەتی گۆشەنیگای دەخوازی خۆی بکات، بۆیە ( ) توێژینەوە ڕەخنەییەکاندا بۆچوون و دیدی جیاواز لەمەڕ گۆشەنیگای هەیە، بەشێوەیەکی گشتی گۆشەنیگای بەرونی (دەرەکی) و گۆشەنیگای دەروونی (ناوەوە) هەیە.. لە گۆشەنیگای دەروونیدا (ناوەوە) گێڕەرەوەی چیرۆک (گوتیار) یەکێکە لە کاراکتەرەکانی چیرۆک و چیرۆکەکە بە زمانی یەکەم کەس دێتە گێڕانەوە، ئەگەر گوتیار کاراکتەری سەرەکی چیرۆکەکە بێت (گوتیاری- قارەمان) ی پێدەگوترێ و ئەگەر کاراکتەری لاوەکی بێ (گوتیاری چاودێر) ی پێدەگوترێ، لە گۆشەنیگای دەروونیدا، سوود لە مەنەلۆگ، مەنەلۆگی دەروونی، مەنەلۆگی دراماتیکی و مەنەلۆگی خودەنی وەردەگیرێت.

لە گۆشەنیگای بەرونیدا، نووسەر دەچێتە قاڵب و کڵێشەی کاراکتەرەکانەوە و تایبەتمەندی دەروونی و ئەخلاقییەکانیا شیدەکاتەوە و باسی ڕابردوو و ئێستا و ئایندەیا دەکات، ئەگەر نووسەر بچێتە قاڵب و کڵێشەی یەم بە یەکی کارەکتەرانی چیرۆکەکەوە و تایبەتمەندییە دەروونی و ئەخلاقی و خولقییەکانیانەوە و هەست و هزر و کاردانەوەکانیان بە وردی شی بکاتەوە و بگێڕێتەوە، لێرەدا بەم گۆشەنیگایە دەگوترێ گۆشەنیگای زانا بە هەموو شت، بەڵام ئەگەر نووسەر تەنها سەروکاری لەگەڵ یەک قارەمان یا کاراکتەردا هەبێ و لە زەینی ئەوەوە ڕووداوەکانی چیرۆکەکە بگێڕێتەوە، لێرەدا بەم

گۆشەنیگایە دەوترێ گۆشەنیگای زانای سنووردار، لە گۆشەنیگای بیرونیدا، هەندێجار نووسەر شێوازێکی دی بەکار دەبات کە گۆشەنیگای بابەتی یا چاودێری ڕاستەوخۆی پێدەگوترێ، لەم شێوازەدا نووسەر دەوری کامێرا دەبینێ، واتە کار و کردەوەی کارەکتەرەکان، هەر وەکو خۆی بەبێ هیچ کاردانەوە و ڕوونکردنەوە و ڕاڤەیەک نیشان دەدات و گفتوگۆکانیان تۆمار دەکات و ئەنجامگیری هست و هزر و تایبەتمەندییە دەروونی و ئەخلاقیەکانیان بۆ خوێنەر جێدەهێڵێ.

لە دەقی (ئەشقی هاجەرە) دا، دەسەڵاتی گوتیاری زانا بە هەموو شت لە سەرانسەری دەقەکەدا زاڵە، هەرچەندە گوتیار ناوبەناو ڕیگە بۆ هەندێ لە کارەکتەرەکان خۆش دەکات، کە جڵەوی گێڕانەوەی هەندێ دیمەن و گرتەی کورت یا درێژ بگرنە دەست.. بەتایبەت (دێخاوەر) گوتیار ئاگادارییەکی تەواوی تەواوی لە حاڵی کاراکتەرەکاندا هەیە و تەنانەت ئاگاداری باری دەروونی و هەست و هزرین و گۆڕانکارییە دەروونیەکانیشیان هەیە.. گوتیار لە سەرانسەری دەقەکەدا، کاراکتەرە و ئاگاداری ئاگاداری بیرکردنەوەی قارەمانەکانە، بەڵام ( ) بواری هەندێک لە کارەکتەرەکانی دیکەش دراوە، ماراستەوخۆ لە میانەی گێڕانەوەکانی گوتیاری سەرەکیدا بەشداری لە گێڕانەوەکەدا بکەن و… بەڵام ئەمسووکە بەشدارییە لە گێڕانەوەکەدا فرە دەنگییەکی ( ) تازەدا زەروریە ئەوتۆی بە دەقەکە نەداوە کە ئۆخژنی ئەدەبی بە د و دەروونی وەرگر ببەخشێت.. گوتیار زیاتر کاراکتەرەکانی لە دیوی دەرەوە وەسف دەکات و ئەوەتا لە باسی باوکدا کە تەوەری سەرەکی دەقەکەیە و هەموو دەقەکە بە دەوری ئەودا دەسورێتەوە و حزورێکی هەمیشەیی هەیە دەڵێت: (بەڵام دەیبینین لاواز و بێڕەنگ و پەرێشانە) واتە ( ) لە دەرێ ڕا تیشک دەخرێتە سەر دەقەکە ، دەقەکە لەناوەوە خۆی تیشک ناخاتە سەر خۆی، مەگەر خوێنەر لە میانەی وەسفە دەرەکییەکانەوە پەی بە حاڵەتی دەروونی کاراکتەرەکانی دیەک ببات، کە ئەمە خۆی لە خۆیدا جۆرە هاوسەنگییەک بە حزوری هونەریی کاراکتەرەکلان دەبەخشێت، باوک تەوەری سەرەکی دەقەکەیە لە میانەی گێڕانەوەکانی گوتیارەوە وەکو کاراکتەر زندوو دەکرێتەوە ئامادەگی پەیدا دەکات، گوتیار هەرچەندە هەوڵ دەدات خۆی ل□ □وداوەکا دوور بگرێت و بێلایەنانە وەسفیان بکات و بەشداری ڕاستەوخۆیا تێدا نەکات و لە پشت پەردەی گێڕانەوەدا ه□زموونی خۆی بشارێتەوە، بەڵام هەر بەخۆی ناوەستێ و هەم وەکو گوتیاری قارەمان و هەم وەکو گوتیاری چاودێر، خۆنوێنی دەکات… ئەوەی مایەی سەرنجە بێدەنگی باوک، کە هاوتای پێواربوون و غیابی باوکە، غیابی باوک لە ڕووی شیکارییی دەروونییەوە دەکاتە ئاوابوون و بەسەرچوونی سەردەمی باسالاری، ل□

باری لەژیکی واقیعییەوە دەبوایە گوتیار ئەمەی پێخۆشبایە، کەچی خوێنەر پێچەوانەکەی دەبینێت: (کە باوک بەدەنگ بوو، یاخود خەمەکی لە دەدا بوو، نەک زۆلام، درەختیش بەی نیە جوولە و دەنگی لەوە بێت، پێتای بەدەنگی باوک، هەموو خێزانەکە بە دەرگا و دیوار و گوێکانیشەوە دەگرێتەوە، لەگەڵ بەدەنگی خۆیدا، هەموو شتێ بەدەنگ دەکات سرتەیان لێدەبڕێت… خودایە.. خودایە.. بەدەنگی ڕوونەکاتە هیچ ماڵێک…! ل ٨ عەشقی هاجەرە) واقیعی چیرۆکەکە ئەوەمان پێ نیشان دەدات کە سەردەمی دەسەڵاتی بابسالاری ڕوو لە داڕوخان و ئاوابوونە و گوتیار دوای ئەوەی هەست بە داڕوخانی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی پەیوەندی کۆمەڵایەتی هەڵاتنە لە تەنیایی- لە سەنگەی بابییەوە دەکات، گوتیار وەک ئەوەی لە قسەکەی پێشووی ژەوان ببێتەوە دەڵێت: (بوونی ئەم پیاوە وەک باوک بۆ من بووبووە مایەی شەرم و سەرشۆڕی لەبەردەم خەڵکیدا، ئەڵبەتە بە باقی ئەندامانی دیکەی خێزانەکەشمان هەر وا بوو…! ل ٩ عەشقی هاجەرە) لێرەدا گوتیا بە ئەوەی گلەیی ئەوەی نەیەتە سەر کە لە جیاتی ئەندامانی دیکەی خێزانەکەشیان بیردەکاتەوە و بڕیار دەدات، براکەی کە قارەمانێکی زۆر لاوەکی و ڕۆوتەنییە، ئەهلی وەرزش و وەرزشوانییە بە نموونە دەنێتەوە و لەم ڕێگایەوە پاکانە بە درووستی و واقیعییەتی قسەکەی خۆی دەکات و دەڵێت: (براکەم دەگریا و بەدەم هەنسکدانەوە دەیگوت: وا سووک و چرووکیان کردووم، تەنانەت لە کاتی یاریکردندا بەڵێکی پاسم نادەنێ…! ل ١٠ لە دیمەن و پاژی شار خەون دەبینێ) گوتیار: (دەچێتە کۆڵەشەی گوتیارە لاوەکییەکانەوە و بە دەی خۆی دەیانهێنێتە قسە و بەخۆی هەم دەبێ بە بەشەرەکی وەرگر و هەم شەریکی گوتیارە ناراستەوخۆیەکە و گوتیارە ناڕاستەوخۆکەش دەکات بەسەرچاوەی پاژێک لە زانیارییەکانی خۆی، ئەمە تەکنیکێکی پەسەند و ئەرێنییە بۆ ئەم جۆرە تەکستە.

*

گومان لەوەدا نییە دەقی ئەدەبی وەکو پێشتریش ئاماژەی بۆ کراوە، تەوەری پرۆسەی ئەفراندنە، هیچ دەقێکی ئەدەبی لە دەکوچکەی (گوتیار، گوتار، وەرگر) یان (نووسەر، پەیام، خوێنەر) بەدەر نییە، دیارە گوتیار نووسەر، ڕووی دەمی لە وەرگرە و خوێنەر بۆ بە وەرگر پەیامەکەی ناگاتە هیچ کوێیەک و دەنگدانەوەی نابێ، بۆیە زۆر جار دەگوترێ وەرگر نووسەری دووەمی دەقە و نەک هەر گوێ لە کارەکتەرەکان دەگرێت، بەڵکو موناقەشەیان دەکات، چونکە وەرگر دەبێ هەم گوێگری باش بێ و هەم گەنگەشەکاری باشیش بێت، دەبێ ئەو حەقیقەتەی لەلا ڕوون بێ وەکو چۆن نووسین هونەرە، خوێندنەوەش بە هەمان ئەندازە هونەرە.

*

کات یەکێکە لە کڵەکە گرینگەکانی بونیادی هەر کارێکی گیڕانەوەکاری، چونکە بەپێی بۆچوونی پسپۆڕان و ەخنەگران هیچ دەقێک لە کات (زەمان) بەدەر و خاڵی نییە، کاتیش یا ڕابردوو یا ئێستایە یا ئایندەیە، بەڵام کات لە دنیای چیرۆک و گێڕانەودا ما□□□□ی□کی جیاوازی لەگەڵدا دەکرێت، بۆ نموونە کاتی چیرۆک یا دەق، دەکاتە ئەو کاتەی کە ڕووداوی چیرۆکە خەیاڵییەکە لە واقیعدا خایاندوویەتی، بەڵام کاتی پەیام و گێڕان□وک□ دەکاتە ئەو کاتەی گێڕان□وک□ (چ زارەکی و چ نووسراو) خایاندوویەتی و گوتیار، ڕووداوەکان بەپێی پێداویستی هونەریی دەقەکە، بە جۆرێ مونتاج دەکاتەوە کە بشێت بە شێوەیەک نا زنجیرەیی بێتە خوێندنەوە، یا پێشبینی ئایندە بکات، هڵبەت بە گوێرەی پێداویستی و زەرورەتی هونەریی دەقەکە، بۆ نموونە لە دەقی (عەشقی هاجەرە) دا کاتی حەقیقی زۆرە، دوورودر□ژ… دووپشت و زیاتریش دەگرێتەوە، بەڵام لە گێڕان□وک□، ئەم کاتە وەکو خۆی و بە زنجیرەیی نەهاتووە، بەڵکو کاتەکە، گۆڕاوە بۆ کاتێکی هونەریی، پارچە پرچە کراوە، زۆری لێ پەڕێنراوە و بە گوێرەی پێداویستی هونەریی دەقەکە، مۆنتاج کراوەتەوە و نەک ناوەڕۆکی گشتی دەقەکەی نەشێواندووە، بەڵکو جوانیەکی هونەری پێ بەخشیوە، گێڕانەوەی ڕووداوەکان لە کوشتنی باوکەکەوە (فەقێ عەلی) دەست پێدەکات و ئیدی بۆ دواوە دەگەڕێتەوە، لەوێندەرەوە ڕابردوو حزوور و ئامادەگییەکی چڕ لە پڕۆسەی گێڕان□وک□ پەیدا دەکات، بەڵام کاتی گێڕان□وک□ (کاتی(هونەریی) هەر ئەو چەند سەعاتەیە ک ڕووداوەکەی تیا دێتە گیڕانەوە.. دیارە ئەم تەکنیکە جۆرە خێراییەکی بە گێڕان□وک□ بەخشیوە و ئەمە دەکاتە کورتکردنەوەیەکی چڕی ماوەیەکی زەمەنی درێژ، لە پانتاییەکی تێکستەوانی کورتدا.

*

هەڵبەتە شوێنیش لە کۆڵەکە زۆر گریگەکانی بونیادی هەر کارێکی گێرانەوەکاریدایەو… دەکاتە زەمینەی ڕووداوەکانی کاری چیرۆکڤانی، لەچوارچێوەیەک جوگرافیایی دیاریکراودا، ئیدی ئەو شوێنە چ شوێنی کەتواریی و واقیعی بێ، چ زادەی خەیاڵی گوتیار و نووسەر بێ، بەکورتی شوێن دەکاتە ئەو پانتاییەی کە ڕووداوەکان و کارلێکی ڕووداوەکان دەگەڵ ڕەگەزە بونیادیەکانی دیدا، لە چوارچێوەیەکی دیاریکراودا لەخۆ دەگرێت، هەڵبەتە ڕووداو لە بۆشایدا ڕوونادات، بەڵکو لە شوێن و کاتدا ڕوودەدات، بۆیە هەندێ لە ڕەخنەگران شوێن بەو ماهاج و ئوتموسفرە ڕۆمانەوانییە دەزانن کە ڕووداوەکانی کاری گێڕان□وانی (سردی) تێدا ڕوودەدەن، دیارا هاماج و ئوتموسفی هەر

شوێنی ڕووت نییە، بەڵکو هەموو ڕەگەزە چیرۆکڤانییەکان و پەیوەندی نێوان ڕەگەزە چیرۆکڤانییەکان لەخۆ دەگرێت.
دیارە فرەشوێنی لە هونەری گێڕانەوەداکاریدا جۆرە زیندوویەتی و دنیا بینییەتێک بە تێکستە گێڕانەوانییەکە دەدات و کارێکی وەها دەکات وەرگر لە جووڵەی بەردەوامدا بێ بە پێشەوە و بە پاشەوە و بە سەرەوە و بە خوارەوە…. شوێن لە دەقی (عەشقی هاجەرە) دا هەڵەبجە و دەوروبەری هەڵەبجەیە، شوێنیش لەم دەقەدا بەگوێرەی پێویستی هونەریی دەقەکە، کەرت کەرت دەکرێ و مونتاژ دەکرێتەوە و سووکە فرەشوێنییەک بە دەقەکە دەبەخشێت، هەڵبەت دەبێ ئەوەش بگوترێ کە شوێنی دەقەکە حزوور و ئامادەگی لە دەقەکەدا، بە ڕادەیەک زاڵە کە شتێکی ئەوتۆی بە شوێنی خەیاڵی نەهێشتۆتەوە… بەڵام بەشێوەیەکی گشتی، شوێن لەم دەقەدا تەواو بەرجەستەیە…!
*
دیارە ڕووداو یەکێکە لەو پایە هەرە گرینگانەی کە دەقی ئەدەبیی لەسەر ڕادەنرێ… جا ڕووداو دەکاتە بوویەرێک یا کۆمەڵە بوویەرێکی زنجیرەیی یان پچڕ پچڕ و پەڕاگەندە لە توێ کات و زەماندا… هەر ڕووداوێک بکەرێک یا کۆمەڵە بکەرێکی هەیە، کە لە دنیای هونەردا زیاتر لە کاراکتەردا بەرجەستە دەبێت و خۆی دەنوێنێ، جا بەوپێیەی کە کاری چیرۆکڤانی ڕەنگدانەوەیەکی هونەریی ڕووداوە واقیعییەکانی ژیانە و هیچ ڕووداوێکیش لە دەرەی کات و شوێندا نییە، واتە هەر سێ ڕەگەزی ڕووداو، کات و شوێن، یەکانگیر دەبن و زەرورییەتی لەدایکبوونی دەقێکی چیرۆکڤانی پوختە و خەمڵیو وا دەخوازێت کە ڕووداو پەیوەندییەکی هونەریی دەگەڵ ڕەگەزە سەرەکییەکانی دەق دا واتە (کات، شوێن، کاراکتەر و دیالۆگ) دا هەبێت، بەڵام ڕووداو وەکو ڕەگەزێکی بونیادیی ڕۆمان، بەدەم پرۆسەی ئەفراندنەوانییەوە، داڕشتنەوە و خوێندنەوەی تازەی بە دەکرێت و بەجۆرە دەهونەرێنرێت، کە مۆرک و شەقڵێکی ئیستاتیکی و دەلالی بە دەقەکە و گێڕانەوە چیرۆکڤانییەکە ببەخشێت، جا لە دەقی (عەشقی هاجەرە) دا جۆرە ( ) نەرێ کاری بەکار هاتووە، هەرجارەی پاژێکی ڕووداوەکە لە کات و شوێنێکی جیاوازدا دەتە گێڕانەوە و کە ئەمە لە بنەڕەتدا تەکنیکی سینەماییە و پێی دەگوترێت مونتاژی سینەمایی و بووە بە یەکێک لە سیماکانی ئەدەبی تازە… دیارە ئەم تەکنیکە وا لە خوێنەر دەکات، لەپاڵ ئەرکی خوێندنەوەدا، بەناچاری پەیگیی ڕووداوەکان بکات و لە زەینی خۆیدا بیانداتەوە دەم یەک و مۆنتاژیان بکاتەوە، بە ئەمەش ناچارە بەردەوامی بە خوێندنەوە بدات تا دەگاتە تیمەی دەقە ئەدەبییەکە و کە ئەمە خۆی لە خۆیدا دەکاتە خوێندنەوەیەکی کەشفکاریانە و خوێنەر لەزەتێکی ئیستاتیکی زیاتر لە دەقەکە

وەردەگرێت.
□وداوی سەرەکەی لە دەقی (عەشقی هاجەرە) دا عەشقێکی ناکامە، لە کۆمەڵگەیەکی غەیبانباوەڕ، ئەقڵیەتی خێڵەکی، بابسالاری دا، هەڵبەتە لەم جۆرە کۆمەڵگەیەدا تاک حیسابی بۆ ناکێت، لەنێو بنەماڵە و خێڵ و قەوم و دەسەڵاتدا تواوەتەوە و بۆی نەبووە لە ئاقاری دابونەریت هێوەتر بڕوات، بۆی نەبووە کەمتری گومان لەو شتە بکات کە دابونەریی کۆمەڵایەتی مۆری کردووە، چجای دەربڕینی ناڕەزایی، واتە لەو جۆرە کۆمەڵگەیەدا ئازادی تا نەبووە.. جا لە کۆمەڵگەیەکدا خەڵکی لە ئازادی مەرووم بن، عەشق دەرفەتێکە بۆ جەڕباندنی ئازادی، لە دەقی (عەشقی هاجەرە) دا هەردوو لایەنی عەشقە ناکامەکە هەوڵ دەدەن لە میانەی پەیوەندییە ئاشقانەکەیانەوە، لە میانەی ئاشقێینیەوە خۆ بدۆزنەوە، بەڵام بێهودەیە، قەرارساز و دەمراستی ماڵباتی (فەقێ عەلی) کە دابونەریتی کۆمەلایەتی ڕێگەی داوە لە جیاتی هەموو بنەمالەکە بیربکاتەوە و قەراربدات، بەبیانووی جیاوازی پێگەی کۆمەڵایەتییەوە، نەک هە ئەو ئەشقە زندەبەچاڵ دەکات، بەڵکو ئامادەشە لە خوێنی هەڵکێشێ.
گوتیار بە وەرگر دەڵێت کە باپیری (دەمڕاستی ماڵە) مەلا و خزم و کەسوکار و پیاوماقولا کۆدەکاتەوە و پێیان دەڵێت: (ئاخر بەڕیشی کێ رەوایە تێکەڵاوی و خزمایەتی ماڵ□ قەرەجێک بکەم، کە کەس نازانێ ئەسڵ و فەسڵیان چییە؟ ل ٩٢- ٩٣ عەشقی هاجەرە).

هەروەها خالۆگەورەکەی (فەقێ عەلی) کە ڕاسپێردراوی باوکی فەقێ عەلییە، بە خەیال و وێنای گوتیاری دەقەکە: (دەمانچەی ژێر پشتوێنەکەی دەهناوە و هاواری کردووە کە ئەگەر بەیانی هەستێ و لێرە بیانبینێ، بەم دەمانچەیە هەردووکیان دەکوژێت…! ل ٩٤ هەمان سەرچاوە).
دیارە کاردانەوە و هەڵوێستی فەقێ عەلی ئاشقی هاجەرەهەمان کاردانەوە و هەڵویستی خەڵکی سایەی سیستەمی کۆمەڵگەی بابسالارییە، هەڵویستیکی نەرێنییە، کە بریتییە لە هەرەشەی خۆکوژی! کە ئەمەش بە چارەسەرێکی خێڵەکیانە پینە دەکرێت، ژنی بۆ دێنن، هەڵبەتە بەبێ پرسی خۆ، چونکە دمڕاستی ماڵبات لەجیاتی ئەو بیردەکاتەوە، بڕیار دەدات، ئەو تەنها ملکەچی وگوێڕایەڵی لەسەرە، دەنا وەک ڕۆژی □وناک عەیانە کە مەجنوون بۆیە مەجنوونە کە جگە لە لەیلا بە کەسی دی ڕازی نییە… بەڵام لە دواییدا، فەقێ عەلی دوای ئەوەی قۆناغەکانی خوێندنی فەقیاتی تەواو دەکات، مەلایەتی ناکات بە پیشە، دەبێ بە دوکاندار، دوکانی کەمالیات و بابەتی ژنانە دادەنێت، کە دەشێ ئەم هەڵوێستە بە جۆرە قەرەبووردنەوەیەکی بێ هەڵوێستی ئەو

دەرهەق بە ئەشقە ناكامەكەى □اق□ بكرێت، بە جۆرە زندوو راگرتنێكى ئەشقە ناكامەكە لێك بدرێتەوە و بە زمانێكى گۆنگ و مەجازى بڵێت ئاينێك پشتيوانى دەسەڵات بێ، ئايينێك ڕەگى لە ئاشقان بێ، هەر بۆ ئەوە باشە پشتى تێ بكرێت.

ديارە لە سيستەمى بابسالاريدا، تاك ئازاد نييە، ملكەچ و گوێڕايەڵى دابو نەريتى باوە، دەمسپى و دەمڕاستى كۆمەڵگە دەكاتە لوتكەى دەسەڵات، ئازادى ڕەهاى ئەم لوتكەيە لەسەر حيسابى تاكە.. بۆيە دەبينين لەم دەقەدا (عەشقى هاجەرە) دێخاوەريش، كە ئافرەتە و لە سايەى سيستەمى بابسالاريدا، لە پياو زۆر پەراوێزخراوترە هەمان بۆچوونى بابسالارى كاوێژ دەكاتەوە و كاتێ هاجەرە، پەردەى شەرمى د□ي□و□ و خۆشەويستى خۆى بۆ فەقێ ع□ل□ى، لاى ئەو دەدركێنێ نەك پشتيوانى لە هاجەرە ناكات- كە ئەگەر بيكردرايە بە لەبرى دەيكردە داكۆكى لە ژنايەتى خۆيشى بەڵو سارديشى دەكاتەوە، ئەوەتا گوتيار و قارەماسنى دەقەكە بە گومانەوە دەڵێت (ڕەنگە دێخاوەريش بە هاجەرەى گوتبێ كە فەقێ عەلى هێستا مێردمنداڵە و تاقانەى دوو خوشكە، پێناچێت باوكى رازى بێت تۆ بۆ كورە تاقانەكەى بخوازێت، بەتايبەتى كە زانراوە ئێوە لە خێڵەقەرەجەكان…! ل ٨١ عەشقى هاجەرە) ئەمە كاوێژكردنەوەى هەمان بيروبۆچوونى بابسالارييە و هەمان زامنى نێرسالارى.

*

ديارە كاراكتەر، يەكێكە ل□ كۆڵەكە هەرە گريگەكانى كارى چيرۆكڤانى دەكرێت بە دانەمۆى سەرەكى كارى چيرۆكڤانى دابنرێت، زۆر جار نووسەر لە ێگاى كاراكتەرەوە هەموو ڕەگەزە سەردييەكانى دى كۆدەكاتەوە و دەيانخاتە خزموتى نەشونما و پەرەسەندنى گوتارە سەردييەكە… ديارە كاراكتەر ئەوزارێكى زۆر گرينگە بەدەست نووسەرەوە و لەڕێگاى كاراكتەرەكانييەوە، واقيع و ديناميكيەتى ژيان كەشف دەكات، هەڵبەتە گرينگى كاراكتەر لە دنياى چيرۆكڤانيدا، وەستاوەتە سەر رادەى حوزور و كاريى ئەو كاراكتەرانە لە بونيادى □وداوەكاندا، واتە كردار و گوفتارى كاراكتەر، پێوەرە بۆ گرينگى ڕۆڵى لە بونيادى كارە ڕۆمانەوانييەكەدا.
زۆر جار كاراكتەر، هەڵگرى ڕەهەندێكى دەلالييە، دەكرێت وەكو كۆد بۆ كردنەوەى نهينييەكانى دەق سوودى لێوەربگيرێت، زۆر جار گوتيار يا نووسەر كاراكتەرەكان لە ڕيگەى وەسف يا ديالۆگەوە نمايش دەكات، هەم كار ل□ □وداوەكان دەكەن، هەم دەكەونە ژێر كاريگەريى □وداوەكانەوە… هەڵبەتە زۆرى ژمارەى كاراكتەرەكان و فرە جۆريان هەوڵێكە لەلايەن نووسەرەوە هەم بۆ دابينكردنى گۆشەنيگاى جۆراوجۆر

و فرەدەنگی هەم بە نمایشکردنی نموونەێن جیاوازی کۆمەڵگە، بۆیە کاراکتەر لە هەردوو ئاستی بونیادەوانی و دەلالی دا زۆر گرینگە و دەکاتە ئەو داینەمۆیەی کە جوولە دەخاتە دەقەکە و هەموو پەیوەندییە حیکایەتوانییەکە دەجوڵێنێ.
جاران گوتیار زاڵ بوو بەسەر تێکڕای پرۆسە گیڕانەوانییەکدا، بەڵام لە سەدەی نۆزدەوە، ئیدی کاراکتەران لە هەژموونی گوتیاری هەموو شت زان ڕزگار بوون، لە ڕێگای مەنەلۆگ یان دیالۆگی ڕاستەوخۆوە گوزارشتیان لە ناخی خۆیان کردووە.

بەهەرحاڵ دەقی چیرۆکڤانی بێ کاراکتەر، وەک ئاواییەکی بێ ئاوەدانییە، بۆیە هیچ نابێ بە زیادەڕۆیی گەر بگوترێ بایەخی کاراکتەری چیرۆکڤانی لە بایەخی ڕووداو، کات و شوێنیش گرینگترە، چونکە نووسەر لە ڕێگەی کاراکتەرەوە دەتوانێ گوزارشت لەو بۆچوون و مەبەستانە بکات کە دەیەوێ لە ڕۆمانەکە، واتە کارە چیرۆکڤانییەکەدا دایبچێنێت، لەڕێگای کاراکتەرەوە دەتوانێ بگاتە ئەو حەقیقەتانەی باوەڕی پێیان هەیە و گەرەکییەتی بیگەیەنێتە خوێنەر (وەرگر) بە کورتی و کرمانجی کاراکتەر لە دنیای کاری چیرۆکڤانیدا، چ حەقیقی بیت یا خەیاڵی، چ سەرەکی بێ چ لاوکی، وەک ئەو تەلی کارابایەیە کە ڕووناکی دەگەیەنێتە زری نووسەر و ئەو حەقیقەتانەی گەرەکییە بیگەتیەنێت خوێنەر، هەڵبەتە دەکرێت یەکێک لە کاراکتەرەکان لە ژیانی واقیعی نووسەرەوە هەڵێنجنرابێ، بەڵام دەبێ ئەوە ڕەچاوکرابێ کە کاراکتەری ئاسایی لە کاری ونەریدا، مەحاڵە وک چۆن لە ژیاندا هەیە، بەو ئاوایە بەرجەستە بکرێت، چونکە جیاوازی کاراکتەری چیرۆکڤانی (هونەری) لەگەڵ کاراکتەری ئاساییدا، لەوەدایە کە کاراکتەرت چیرۆکڤانی زادەی خەیاڵی نووسەرە و بە مەبەستێکی هونەری دیاریکراو هاتووتە ئەفراندن، واتە کاراکتەری ئاسایی کە دێتە ناو دنیای کاری هونەرییەوە، ئەرککی تازەی دەکەوێتە ئەستۆ و ژیانی مانا و ئاراستەیەکی هونەری تازە وەردەگرێت و دەبێت بە بەشێک لە تابلۆیەکی هونەری گەورەی ئەوتۆ کە ئەسڵەکەیمان لەبیر دەچێت و تەنها کاراکتەرە خەیاڵییە هونەرییەکە دەناسین، دیارە هەر کاراکتەرێک لە ژیاندا ڕەگوڕیشە و ئەسڵێکی هەیە، بەڵام کاراکتەری هونەری جیاوازە لە کاراکتەری ئاسایی، ئەگەر ئەو جیاوازییە نەبێ هەرگیز هونەرییەت وەرناگرێت.

لە دەقی (عەشقی هاجەرە) دا چەند قارەمان و کاراکتەرێک هەن، کە زۆربەی هەرە زۆریان سادەن، زیاتر لە میانەی گێڕانەوە و وەسفی گوتیارەوە دەناسرێن، تا لە ڕێگای هەڵسوکەوتی خۆیان، یا بەشداری

ڕاستەوخۆیان لە ڕووداوەکاندا، کە ئەمە بووەتە هۆی غیابی فرە دەنگی، تاک دەنگی، لەسەر حسابی فرە دەنگی، لە سەرانسەری دەقەکەدا زاڵە… کاراکتەرە سەرەکییەکان بریتین لە گوتیاری دەقەکە کە بە ناوە! باوک (فەقێ عەلی) کە باوکی گوتیارە، هاجەرە کە دلبەری (فەقێ عەلی) یە، ئایشە، دایکە کە دەکاتە (دایکی گوتیار) و دەخاوەر کە پوری (باوکە) گوتیار لەم دەقەدا کە خۆی نووسەرە، بەدەم ڕەوتی کارە چیرۆکئاسییەکەوە، بەرە بەرە بە خوێنەر دەتە ناسین، بەخۆی دەڵێت: (دەڵێن ساڵی ١٩٧٤ لەدایکبووم، بەڵام لە پشتی تەسکەرەکەمدا ڕێکەوتێکی تر نووسراوە ل ٢٢ عەشقی هاجەرە) دیارە ئەم ڕێکەوتە هەڵوەستە و ئامانەک هەڵدەگرێت، لەم ساڵەدا هەڵەبجە، لە شوێنی کارە هونەرییەکەیە، لە ٢٦/ ٤ دا لەلایەن فڕۆکەکانی ڕژێمی وەختی عێراقەوە بۆردومان کراو خەڵکانێکی زۆر شەهید بوون و زەرەرو زیانی مادیشی لێکەوتەوە و بە ئەو سەردەمە کارەساتێکی گەورە بوو و لە یادگەی هەڵەبجەشدا نایەتە سڕینەوە، وا دیارە گوتیا، لەڕێگای ناوهێننی ساڵی ناوبراوەوە، کە ساڵی لەدایکبووی خۆیەتی و دایکی لەکاتی لەدایکبوونی ئەودا بوراوەتەوە و ئەوانی دەروبەری وایان زانیوە مردووە، ویستوویەتی کارەساتی بۆردومانەکە ساڵە ١٩٧٤ لەیادگەی خوێنەردا زندوو بکاتەوە.. ئەوەتا یەکەک لە پورەکانی گوتوویەتی: (ئەم نداڵە اسەرەخەرەیە…! ل ٢٤، عەشقی هاجەرە).

گوتیار، ڕۆژنامەنووسە، ئەوەتا بەخۆی دەڵێت: (بەتایبەت کە ماوەیەک لە ڕۆژنامەدا کاری بەدواداچوون و بەدەستهێنانی زانیاریم کردووە…) دیارە ڕۆژنامەنووس دەبێ کەسێکی لاپرسێن و کونجکاو بێت، شتەکان لە بنج و بناوان بکات و سەرچاوەی سەرچاوەی زانیارییەکلانی هەمەجۆر بێت، تا متمانەی زیاتری پێ بکرێت، کە ئەم قارەمانە ڕێک هەمسن شتی کردووە و زۆربەی قارەمانەکان بوون بە سەرچاوەی زانیارییەکانی، لەوانە دایک، مام حوسێن، دەخاوەر و… هتد، (بڕوانە ل ٣٤، ٣٥، ٣٦، ٧٥) : گێڕانەوەکانی دەخاوەر لە ڕابردوودا بە ئێستای من، باشترین و ڕاستگۆترین سەرچاوەن و…)
زۆر جار گوتراوە ڕۆژنامەنووسی و سیخوڕی داوە مووییەکیان بەینە، واتە ڕۆژنامەنووسی دیوە سپییەکەی جاسووسییە، جا قارەمانەکەی لەمڕۆ ئەمە کە ڕۆژنامەنووسە، بە هەمان کونجکاوی ڕۆژنامەنووسییەوە ڕەفتار دەکات و بەخۆی دەڵێت: (بە کوردی و کرمانجی، فرت و فێڵی خۆم بەکار هێنا و ئەوەی لەژێر بەڕێکێیدا بوو، بۆی خستمە سەر ڤۆڕێ… ل ٩١ عەشقی هاجەرە) لێرەدا خاڵە گەورەکەی باوکی بە شێوەیەکی ناڕاستەوخۆ و پوززا کتێبفرۆشەکەی خۆی بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ دەبن بە سەرچاوەیەکی تری زانیارییەکانی… هەروەها چوونی گوتیاری

قارەمان بە گوندەکەی زیدی باب و باپیری، بەمەبستی نووسینەوەی بەشە هەستیارەکەی ئەم دەقە، کارێکی ڕۆژنامەوانییە و ئەوە لە زەینی خوێنەردا زندوو دەکاتەوە کە ئەم گوندە مەڵبەندی ئەشقە ناکامەکەی فەقێ عەلی و هاجەرە بووە: (پێم نەگوتن کەم و کوڕی کەم، پێم نەگوتن کوڕی ئەو پیاوەم کە ڕۆژگارێک لەم گوندەدا مێردمناڵێکی عاشق بووە و دڵی شکاوە و لەتاو ئەوین خوێنی بووە بە ئاو.. ل ٧٨، عەشقی هاجەرە)
لێرەدا زەینی خوێنەر ئامادە دەکرێت، لە دەوری نووسەری دووەمی دەقەدا، بەخەی نەوتراوەکان کەشف بکات و بەخەی بۆشاییە هونەرییەکان، کە ئەمەش جۆرە تەکنیکێکە، پڕ بکاتەوە، ئەوەی مایەی سەرنجە، گوتیار کە لە هەمان کاتدا قارەمانی دەقە هونەرییەکەشە، ناوی نییە، وێڕای ئەو ڕۆڵە گەورەیەی لە سەرانسەری دەقەکەدا هەیەتی، ناوی نییە، پێموایە ئەم پەوارکردنی ناوە، لێرەدا و بەش بەحاڵی ئەم دەقە، تەکنیکێکی پوسەندە، گوتیار (نووسەر) ناو و شێوەی خۆی بە خەیاڵی خوێنەر بەجێهێشتووە، کە بە چەند و چوون نووسەرە، واتە (ئیدریس عەلی) یە، بەڵام وەکو گوتراوە، مانگی چواردە ئەنگوستی ناوە.

باوک (فەقێ عەلی): وەکو وەکو کاراکتەر تەوەرێکی هەرەگرینگی دەقەکەیە و لە میانی لە میانەی گەڕانەوەکانی گوتیارەوە، وەکو کاراکتەر زندوو دەکرێتەوە و ئامادەگی و حزوور پەیدا دەکات، ئەمە تەنها باوکێکی ئاسایی و ڕووت نییە، بەڵکو ڕەهەندێکی دەلالی وەرگرتووە، ( ) سیستەمی بابسالارییە، بە ئەم دەقە و لەناو دەقەکەدا، دەکستە نوێنەری نەوەی دووەمی سیستەمی بابسالاری، هەر بۆیە دەبینرێ هەمان جۆش و خرۆشی باوک و خاڵەگەورەکەی (فەقێ عەلی) دەرهەق بە سیسیەمی ناوبراو نییە، و واقیعی دەقەکە و چۆنیەتی حزووری (فەقێ عەلی) لە دەقەکەدا، ئەوەمان نیشان دەدات کە سەردەمی سیستەم و دەسەڵاتی بابسالاری ڕوو لە داڕوخان و ئاوابوونە… بەڵام ئەم ئاوابوونە بەرە بەرە لە سەرانسەری دەقەکەدا دەردەکەوێت تا لە کۆتاییدا دوای ئەوەی دەبێت بە کەسێکی دوورەپەرێز و لاواز، لەڕووی جەستەیی و دەروونییەوە تەواو دەپوکێتەوە و بەهۆی شەڕی عێراق و ئێرانەوە (قادسیەی سەدام) بە قەسف و تۆپبارانی ئێرانەوە دەکوژرێت، گوتیار دەڵێت: (بەخەم بەر لە کوژرانەکەی بینیم، بەجۆرێک بچووک بووبووەوە کە بە ئاستەم دەناسرایەوە، تاکو گەیشتە ئەو ئێوارەیەی کە شەوەکەی بە قەسف دەکوژرێت و لەبری خوێن ئاو لەلەشی دەڕژێت، ئەو ئێوارەیەی کە ئیتر تەواو هەستمان بە نەبوونی ئەو دەکرد و ماوەیەکیش بووبووە مایەی

شەرم و تەریق بوونەوەمان کە ئەوە باوکمانە ل ١٠٠ عەشقی هاجەرە) لەبن دەقەی ئەم پەرەگرافەدا خوێنەر جۆرە پەشیمانییەک لە گوتیاردا دەخوێنێتەوە زادەی نەمانی باوکە، کە بەشاییەکی کۆمەڵایەتی و دەروونی لەلا درووست کردووە، ئاسایی ئەو بەشاییانە تا پێ دەبنەوە جۆرە هەستێکی وەکو پەشیمانی لای بەرانبەر درووست دەکەن.. کە ئەرکی دەقی هونەری لە بنەڕەتدا ئەوەیە ئەزموون بگەیەنێت بە هەست.

گوتمان ئاوابوونی دەسەڵاتی باوسالاری بەرە بەرە لە سەرانسەری دەقەکەدا دەردەکەوێ.. ئەوەتا شەوێک لە ترسی تۆپباران خەڵکی خۆ کۆدەکەنەوە کە بچنە پەنا و ژێرزەمینان، گوتیار دەڵێت: (دایکم بە پەروا جانتا ڕەشە بچوکەکی ناو تاکی بۆفەکە دەگەرا و دەیدا بەیەکدا.. کوا؟ کوا؟ دایکم هەر دەیگوت کوا؟ تەسکەرەکەی باوکتا بە دیار نییە؟ چی لەهاتووە؟ ئەی خۆی ئەستابەم ئاگر و ئاسنبارانە لە کوێیە؟ ل ١٦، ئەشقی هاجەرە) لێرەدا دیارنەمانی تەسکەرەی باوک، ئاماژە و زەمینەسازییە بۆ بە غیابی یەکجارەکی باوک.. ئەمە جگە لە جانتا ڕەشەکە، کە ڕەنگی ڕەش لە کوردەواریدا زیاتر ڕەنگی ماتەمباری و ڕەشبینییە.

وەک پێشتر ئاماژەمان بۆ کردووە، باوک (فەقە عەلی) لەم دەقەدا دەکاتە نوێبەری نەوەی دووەمی سیستەمی باوسالاری، چونکە سیستەمەکە ڕوو لە هەرەس و داڕوخانە هەمان جۆش و خرۆش و تاسووبی باوک و خاڵە گەورەکەی باوکی دەرهەق بە سیستەمی ناوبراو نییە و تەنانەت وەکو پێویست مومارەسەی باوکایەتیش ناکات و کە قۆناغەکانی خوێندنی فەقیاتیش تەواو دەکات، مەلایەتی ناکات، کە خۆی لە خۆیدا پشتیوانی دەسەڵات و سیستەمی باوسالارییە، دەڵێت: (لە ساڵی ١٩٧٤ لەدایکبووم، بەڵام لە پشتی تەسکەرەکەمدا ڕێکەوتکی تر نووسراوە… بەیان گێڕاومەتەوە کە باوکم هیچ گرنگییەکی بەم شتانە نەداوە و خۆی لەم کاروبارە یاسایی و خێزانیانە دوور گرتووە و جگە لە کاسپی و دوکانەکەی، هەقی هیچ شتێکی دیکەی خێزانەکەی نەبووە…! ل٢٢، عەشقی هاجەرە) حزووری باوکایەتی باوک لە خێزانەکەدا هێندە لاوازە، کوڕەکەی هەست بە بوونی باوکی ناکات، لە دیمەنێکی دابەشکردنی جلوبەرگدا بەسەر منداڵە هەتیووەکاندا لە قوتابخانە، دەست هەڵدەبڕێ و دەڵێت: (مامۆستا منیش هەتیوم باوکم نییە…! ل ٢٩، عەشقی هاجەرە) مامۆستایەکی دراوسێیان دەڵێت: (من ئەم شەو باوکتم لە مزگەوت بینی، بۆ درۆ دەکەیت سیسی پیس؟ ل ٢٩، عەشقی هاجەرە) لێرەدا گۆشەیەکی ڕواڵەتی گوتیاریش خراوەتە ڕوو کە کەسێکی سیس و پیسە، لێرەدا دەبێ ئاماژە بۆ ئەوە بکرێ کە فەقە عەلی، پێش

ئایشە، ژنێکی تری هەبووە، لێی جیا بووتەوە، کوڕ و کچێکی لەو ژنە هەیە، بەڵام هیچ ماهیەتە و مالیجەیەک لەگەڵ ئەم حاڵەتەدا نەکراوە، تە بەهۆی ئەمە پرسیار لای خوێنەر دروست نەکات، یا خوێنەر بە ئاسانی چاوپۆشی لەم غەفڵەتە هونەرییە بکات...!

*

زەربەی هەرە زەری کاراکتەرەکان، ئەگەر نەڵێین هەموویان، کەم نمودن و کاراکتەری سادەن، کەمتر بەشداری ڕووداون، دەکرێن بەشەریکی گێڕانەوە و سەرچاوەی زانیارییەکانی گوتیاری قارەمان، کاراکتەرەکان لەناو ڕووداو و بەدەم ڕەوت و گەشەی ڕووداوەوە بەرجەستە نابن، لەمیانەی گێڕانەوەی گوتیارەکانەوە دەنە ناسین و زیاتر کاراکتەری سادەن و بەدەم ڕووداوەوە گەشە و نەشە ناکەن ناگۆڕێین، بەڵکو لە زمانی گوتیارەکانەوە دەنە ناسین و وەسفکردن، بە نموونە دایک، کاراکتەرێکی زەر بە نمودە، تەنها ئەوەندەی لەبارەوە دەزانین ناوی (ئایشە) یە، لە بنەماڵەیەکی شیوعی و هەواداری سەقیەتە، بە هیچ پرس و رایەکی خۆی دەدرێت بە کوڕی بنەماڵەیەکی ئاینی، واتە باوک بەگوێرەی دابونەریت و سیستەمی باوسالاری لەجیاتی ئەو بیر دەکاتەوە و بڕیار دەدات، کە تاک بە گشتی و ژن بەتایبەتی کەڵەتی سفر دەکرێت، ئەوەتا گوتیار دەڵێت: (دایکم جارێکیان گێڕایەوە و گوتی: کاتێ هاتە خوازبێنیم، تەنها ناویم بیستبوو، بیستبووم کە پیاوێک دووکانی کەمالیات و بابەتی ژنانەی لە قاپی قەیسەرییەکدا هەیە و بە پیاوێکی دەتەڵە و قەزیش باسی دەکەن... گوایە پێشتر ژنێکی تری هەبووە و تەڵاقی داوە... ل ٦٧، عەشقی هاجەرە) لەسەرەدا دوو گێڕانەوە تێکەڵ دەبێت، واتە دایک دەکرێت بە شەریکی گێڕانەوەی گهوتیارتی قارەمان، واتە گوتیاری سەرەکی بە ماوەیەکی کەم دەستبەرداری گێڕانەوە دەبێ و دەوری وەرگر دەبینێ! کە ئەمە جۆرێک لە فرەگێڕانەوە دەستەبەر دەکات و جوانییەکی ژونەری بە دەقەکە دەبەخشێت.

هەروەها لە زمانی گوتیارەوە دەزانین کە گوایە ژنێکی هۆشیارە، بەتایبەتی کە بە نهێنی کاری ڕێکخستنی لەگەڵ لەناو ژنانی شاردا بۆ حزبێکی پێشکەوتوو، واتە (حزبی شیوعی) کردووە.. بە منداڵەکانی گێڕاوەتەوە کە زانیویەتی باوکیان کەسێکی نائاسایییە، ترساوە لەوەی لەگەڵیا هەست بە بەختەوەری نەکات...!
بەڵام گوتیاری سەرەکی دەقەکە، ئەگەر بە دایک نادات خۆی خۆی بگێڕێتەوە، دەیەت لەجیاتی ئەو بیر دەکاتەوە و دەڵێت: (ئەنگە دایکم هەر لە خۆشییەوە وای بە چووبێت، کەسێک ئەم هاوسەرگیرییەی پێ خۆش نەبووبێت و دوعای لێشیان لەکرابێت... ل ٦٨. عەشقی هاجەرە) دیارە

ئەم بۆچوونە دەگەڵ کەسێکی مەتریالیستیدا تێک ناکاتەوە، بۆیە دەشێت خوێنەر وای لێک بداتەوە کە شیوعیەت وەرای ئەوەی لەسەر بناغە و بنەمای مەتریالیزم هێنراوە، لە کوردستاندا نەیتوانیوە بۆچوون و باوەڕ و ماکە غەیبانییەکان، لە نەستی خەڵکانی شیوعیدا بسڕێتەوە… و شیوعیەت جۆرە مۆدێکی خزبایەتی سەرڤە سەرڤێ (سطحی) بووە…!

وا دیارە گوتیار (قارەمان، نووسەر) هەستی بەم غەفڵەتە کردووە و دەیەوێت پینەی بکات، بۆیە هەر تێزێک دواتر دەڵێت: (بێگومان دایکم بەخۆیدا چووەتەوە و ببڕای ببێ شتی لەو جۆرەی نە هەناوە بە خەیاڵی خۆیدا، نە بیری لێکردووەتەوە… ل ٦٨، عەشقی هاجەرە)
پرسیار ئەمەیە، ئایا ئەم پینەکردنە لەڕووی مالیجەی هونەرییەوە قەناعەتبەخشە؟ لە نموونەی یەکەمدا گوتیار دەڵێت: (ڕەنگە دایکم) وشەی (ڕەنگە) بە گومان بارگاوییە، گومان لەپێناو گەیشتن بە حەقیقەت، ئەمە لەڕووی هونەرییەوە قەناعەتبەخشە! بەڵام لە نموونەی دووەمدا گوتیار دەڵێت: (بێگومان دایکم) وشەی (بێگومان) بە یەقین و دڵنیایی بارگاوییە.. کە ئەمە لەڕووی هونەرییەوە قەناعەتبەخش نییە، دەشێت کاراکتەر بەندگەی نووسەر بێ، بەڵام کە نووسەر بەندگەی کاراکتەر بێ، ئەمەیان لەباری هونەرییەوە جێگەی پرسیارە، لێرەدا گوتیار لەیاتی کاراکتەر بیر دەکاتەوە، ڕێگە بەخۆی دەدات بوختان بە کاراکتەرەکە بکات، بەڵام ئەوەندە ئازادی بە کاراکتەرەکە نادات خۆی گوزارشت لە خۆی بکات، بەمە بەست لە کاراکتەر و گەشەکردنی دەبڕێت و کاراکتەرەکە هەر بە سادەیی دەمێنێتەوە و دیارە ئەمە نەک هەر کاراکتەر بێ نموود دەکات، بەڵکو بە زیانی نەخشە و پڵۆتی کارە چیرۆکڤانییەکەش دەشکێتەوە.. پڵۆت لە کاری چیرۆکڤانیدا، ڕووداوەکان بەجۆرێ ڕێک دەخات کە لەبەرچاوی خوێنەردا لۆژیکی بنوێنن، واتە لەم پەودانگەوە پڵۆت تەنها ڕێکخستن و دانەدەمیەکی ڕووداوەکان نییە،، بەڵکو گواستنەوەی ڕووداوەکانە بەگوێرەی بەندیواری هۆ و ئەنجام… بە نموونە ئەم ڕستەیە (شا مرد و پاسان سابانۆ مرد) ئەمە حیکایەتە، بەڵام (شا مرد و پاش ماوەیەک شابانۆ لە سۆیاندا مرد) ئەمە پڵۆتە.

*

(دەخاوەر یەکە بوو لەو پیرەژنە خێیلە و جوان و خانومان و قسەخۆش و میهرەبانانەی کە من بەو منداڵییەی خۆمەوە زۆرم خۆش دەویست و هۆگری بووم… ل ٦٠، عەشقی هاجەرە) ئەمە وەسفی گوتیارە بۆ (دەخاوەر) و لێرەدا بووە بە گوتیاری چاودێر… و لەڕێگەی گوتیارەوە، دەزانین کە دەخاوەر حیکایەتبێژێکی بەسەلیقە بووە و نەک هەر دەبە

بە سەرچاوەی زانیارییەکانی گوتیار، بەڵکو دەبێت بە شەریکی گێڕانەوەش.

(دەخاوەر لە گێڕانەوەکانیدا دەیناردیت بە ڕۆژگارێکی دێرین، بە ناوجەرگەی ئەو گۆڕەپانەی بەسەرهاتەکەی لەوێ بە دەگێڕایتەوە، ئاشنای دەکردیت بە پاڵەوانەکان... ٦٣، عەشقی هاجەرە) یان (پاش چەندین ساڵ زانیم، باوکم یەکێکە لە پاڵەوانە ڕاستەقینەکانی یەکێک لە چیرۆکە واقیعییەکانی دەخاوەر... ل ٦٢. عەشقی هاجەرە) یان (من: دەخاوەر ئەو ماڵانە بۆ کوێ دەڕۆیشتن؟ دەخاوەر: بۆ شوێنێکی تر ڕۆڵە... بۆ شوێنێکی دوور... من: ئەی بۆ لە گوندەکەی ئێوە نەدەمانەوە... خۆ گوندەکەی ئێوەش دوورە... ل ٧١، عەشقی هاجەرە).

هەر لە ڕێگەی گوتیارەوە ئێمەش دەزانین کە دەخاوەرلەزەتی لە گێڕانەوەی ڕووداوەکان و بیرەوەرییەکان دیتووە، کاتێ فەقێ عەلی بە کوڕەکەی خۆی (گوتیاری دەقەکە)گوتووە کە ئیتر ئەوەندە دەخاوەر ماندوو نەکات و لێگەڕێن بخەوێت.. دەخاوەر وەڵامی داوەتەوە: (ئەوە بۆ خۆتان بخەون و حەقی ئەمەتان نەبێت... ل ٧٢، عەشقی هاجەرە) ئیدی دەخاوەر چ وەکو سەرچاوەی زانیاری و چ وەکو گوتیاری ناڕاستەوخۆ لە هەندێ دیمەنی ناو دەقەکەدا، پێگەیەکی هونەری جوان لەناو دەقەکەدا پەیدا دەکات و دەبێت بە یەکێک لە کۆڵەکەکانی دەقەکە، تا لە کارەساتی کیمیابارنی ساردا دەمرێت، کە ئەگەر ڕۆژ و ساڵەکەی دیاری بکرایە، ڕەهەندێکی هونەری گەورەتری پەیدا دەکرد و خوێنەری بەڕادەیەک دەهاڕوژاند کە لەبەر خاتری تێکردنی لاپرسەنی و کونجکاوی خۆی پەیجۆرییەکی زەینی جدی کارەساتەکە بکات.

*

هاجەرە کە لایەنێکی هەرە رگرینگی بابەتی کارە چیرۆکڤانییەکەیە، زیاتر لەلایەن گوتیارەوە لە میانەی گێڕانەوە جۆراوجۆرەکانی ترەوە، دێتە ناساندن و ئەوەتا لە یەکێک لە گێڕانەوەکاندا دەردەکەوێ کە دایکی هاجەرە، بەسەر هاجەرەوە چووە و مردووە، لە خێڵە قەرەجەکانن.. خۆی و بابی لە گوندەکەی ماڵە باوانی فەقێ عەلیدا دەگیرسێنەوە.. هاجەرە کچێکی جوان و بەدەنگ و شەرمن و ئیشکەرە.. ئاشنایەتی و پەیوەندی دەگەڵ دەخاوەردا پەیدا دەکات و گرێی دڵی بۆ دەکاتەوە کە فەقێ عەلی خۆش دەوێت و حەز دەکات شووی پێ بکات، بەڵام کە وەڵامی نەرێنی لە دەخاوەر دەژنەوێ و دەزانێ هۆیەکەی دەگەڕێتەوە بۆ قەرەج بوونی ئەسڵ و فەسڵی.. زۆری لەبەر گران دەبێت و دەڕواتەوە بۆ ماڵەوە دەبینێ دەبینێ باوکی لە غورابی خەودایە و پرخەی ڕێژەیەک دەڕوات..زمانی گوتیارەوە دەبیستین کە

دەڵیت: (ڕەنگە هاجەرە لەو کاتەدا ڕقی لە باوکی هەستابێت و ویستبێتی لەخەو خەبەری بکاتەوە و پێی بڵێت: باوکە من تاوانم چییە کە کچی تۆم؟ ئاخر من بۆ دەبێت قەرەج بم؟ دەسەڵاتی من چییە کە هێشتا منداڵ بووم، دایکم عاشقی پیاوێکی بەلەموا دەبێت و تۆ جێدەهێڵێت؟ ل ٨٤، عەشقی هاجەرە) لێرەدا لەم دیمەنەدا گوتیار چووەتە کڵێشەی کاراکتەرەوە، بە زمانی خۆی دەدوێت، نەک بە زمانی کاراکتەرەکە، چونکە ئەو زمانە کە هەڵگری ماکێکی فەلسەفییە، زمانی نووسەرە نەک زمانی هاجەرەیەکی قەرەجی نەخوێندەوار.. هەڵبەتە ئەم زانیارییەی لێرەدا و لە میانەی کاردانەوەیەکی دەروونی تووند دا دەرباری□ی دایکی هاجەرە دەخرێتە ڕوو، تەواو پێچەوانەی زانیارییەکی پێشووترە و خوێنەر هیچ پاکانەیەکی هەنەری بۆ ئەم هەڤدژییە نابینێ!

هەر سەبارەت بە زمان، گوتیار (نووسەر) بە خەیاڵ دیالۆگێک لەنێوان فەقێ عەلی و هاجەرەدا درووست دەکات و لەشێوەی لەشێوەی گوتیاری هەموو شتزان دا ناخیان دەخوێنێتەوە و بەم جۆرە دەیانهێنێتە قسە:

فەقێ عەلی: دەستەکانت.. هاجەرە دەستەکانت چەند گەر،من.. ئەڵیی خۆرت پێ هەڵگرتوون.

هاجەرە: فەقێ عەلی.. چ عەترێک تێکەلاوی هەناسەت بووە.. ئەڵێی پەلکە ڕێحانەت قوتداوە.. ل ٨٩، عەشقی هاجەرە) دیارە ئەم زمانە کە هەڵگری ماکێکی شیعرییە زمانی نووسەرە، نەک زمانی فەقێ عەلی و هاجەرە، بەتایبەتی لەسەردەمی ئاشقێنییەکەی ئەواندا… کە وێنا ناکرێت ئەمە لەباری هونەرییەوە بۆ وەرگر (خوێنەر) قەناعەت بەخش بێ، گەمەی زوبان و بەکاربردنی زمان لە کاری چیرۆکڤانیدا، بەتایبەت لە ڕۆماندا دەبێت بەشێوەیەک بێت کە ڕێنوێنی خوێنەر بکات بۆ تێگەیشتن لە لایەنە هەرە گرینگ و ڕاز و ڕەمزئامێزەکانی ڕووداوی تەوەرەیی و ئەسڵی چیرۆکەکە، یانی پێویستە زمان نە ئەوەندە ڕوون بێت هیچ شتێک بح خوێنەر و زیرەکی و هزرینی خوێنەر نەیەڵێتەوە و نە ئەوەندە ئاڵۆزبێ، ببێت بە مەتەڵۆک و بە کەس هەڵنەیەت.

کە ئەم حاڵەتە خۆی لەخۆیدا دەکاتە سنووردارکردنی فرە زمانی و جۆراوجۆری زمان، کە یەکێکە لە خەسڵەتە دیارەکانی دنیای مۆدێرن، کاری چیرۆکڤانیش، بەتایبەتی ڕۆمان، دەرهاوێستەی دنیای مۆدێرنە، دەبێ فرە زمانی و جۆراوجۆری زمان ڕەچاو بکرێت، هەڵبەتە زمانی کاری چیرۆکڤانی زمانێکی ( ) چڕ و پوختە و پاراوە، نە جێگەی درێژدادڕی تیا دەبێتەوە نە ڕێگەی ئاخافتنبازی دەدات… یانی زمان

ئەوزاری گوزارشتە لە خودی خۆیدا و بە مجەڕڕەدی نازنامە و ماهیەت و بونیادەکی سەربەخۆی نییە، بەگوێرەی ئەو بابەتەی باسی دەکات دگۆڕێت، لە کاری چیرۆکڤانیدا، بەتایبەتی ڕۆمان، بونیاد و پێکهاتەی پەیق و دەستەواژە و بونیادی ڕێزمانی ڕستە، بە خۆی و بە تەنیا ئەو بایەخەی نییە، کە نووسەر زۆر لە خەمی جوانی و ناسکییاندا بێت، بەڵکو گرینگ دەربڕینی ورد و بێ خەوشی ئەو بابەت و شتەیە کە قەرارە بە خوێنەر بگەیەنرێتەوە، هەڵبەت زمانی پوختە و ئاهەنگدار، جوانی بە کاری چیرۆکڤانی دەبەخشێت، بەڵام ئەم جوانی و جوانکارییە بە خۆی و لەخۆیدا دیاردەیەکی سەربەخۆ نییە، بەڵکو پەیوەندی بە تێکڕای کارە چیرۆکڤانییەکەوە، وەکو یەکەیەکی یەکپارچەی هونەری هەیە، بابەتی چیرۆکەکە و چۆنیەتی دەربڕینی بابەتەکان، تایبەتمەندی زمانەکە دیاری دەکات… هتد.

ناوی هاجەرە بەخۆی تاهەندەکی دەلالی هەیە، کە بەلای منی خوێنەرەوە و بەش بە حاڵی ئەم دەقە هەمای ئەوەیە کە ئەوەی نیشتمانی نەبێ، مەحکومە بە هیچرەتی بەردەوام و چارەنووسی هەر موهاجرییە، دیارە بە نیشتمان هەر نیشتمانی لەبیرە و هاخەرە، نیشتمانی خۆی لە عەشقدا دەبینێتەوە و لە دیم،ەنێکی ناسک و شاعیریدا و بە ئاشکاوی و بەبەرچاوی خەڵکییەوە وەفاداری خۆی بە عەشقەکەی دووپات دەکاتەوە و دەڵێت: (فەقێ عەلی دەرمانێک شک نابەیت ئاو بکاتەوە بە خوێن… ل ١٠١، عەشقی ژهاجەرە) ئەم هەڵوێستەی هاجەرە ئەوەمان نیشان دەدات کە ئەشق پیر نابێت، عەشق هەوێنی ژیانە، عەشق نەبێ ژیان دەپوکێتەوە!

لە کۆتایی دەقەکەدا گوتیار (نووسەر) جارێکی دی ئاوابوونی دەسەڵاتی بابسالاریمان بیر دەخاتەوە: (بیرتان دێت منداڵ بووم دایکم و براکانم لە چاوەڕوانی باوکمدا منیان نارد بە کوێیان؟ بیرتان دێت ئەو ئێوارەیە سێ جار لەسەر یەک باوکم بانگ کرد؟ باوکە، باوکە، باوکە، خۆتان ساهیدن کە وەڵامی نەدامەوە… ل ١٠٤، عەشقی هاجەرە)
بە هەرحاڵ دەقی چیرۆکڤانی، زیاتر نیشاندانە تا گوتن، گوتن و گەنگەشە پتر ئەقڵی قورگر دەنوێنی کە ئەمە کاری فەلسەفە و زانست و مێژووە و لێکۆڵینەوە و وتارە… بەڵام نیاندان و نواندن، پتر هەست و سۆزی وەرگر دەدوێنی کە ئەمە کاری هونەرە و دەقی چیرۆکڤانی هونەرە.

بەر لە کۆتایی حەز دەکەم ئەم چەند سەرنجەش، کە زادەی (ل ٩٠- ٩١) ی دەقەکەیە، بخەمە ڕوو، ئەگەرچی پێدەچێ کەمێک لە سیاقی نووسینەکە

بەدەربە، بەڵام وەکو ناوەڕۆک دەگەڕێ ناوەڕۆکی نووسینەکەدا هەقبەندە و بیرم چوو لەشوێنی خۆیدا تۆماری بکەم، بۆیە بە داوای بووردنەوە لێرەدا تۆماری دەکەم: هەر کارێکی چیرۆکڤانی بەتایبەتی ڕۆمان، ئەزموونی واقیع بە وردی و موو بە موو، وەکو خۆی، کۆپی بکاتەوە و بگێڕێتەوە، تەنیا ناکامی بۆ دەمێنێتەوە، چونکە گەرەکیەتی واقیعی واقیعی بگۆڕێت بە واقیعێکی خەیاڵی، واقیعێکی جیاواز بەرهەم بێنێت و بخولقێنێ، سەرکەوتن و غیرەت لەوەدایە کە نووسەر بتوانێ لە حەقیقەتی واقیعی لە ئەزموونی واقیعەوە شتێک بخولقێنێت، کە پێش ئەم کارە هونەرییە ئاشکراو دیار نەبووە، واتە کەشفێکی هونەری ئەنجام دابێت، کاری چیرۆکڤانی و ڕۆمان، حەقیقەتێکی سەربەخۆیە، واقیعیەتەکەی لە خودی خۆیدایە، لە خەیاڵ و پەیق پێکهاتووە، هەر ئەمەشە کە ئەدەبیات لە ژیان جیا دەکاتەوە، چونکە ژیان لە خەیال و وشە درووست نەبووە، بۆیە نووسەر لەسەرەتی جڵەو بە خەیاڵ شل بکات و سڵ لە درۆکردن نەکاتەوە، بەڵام درۆی هونەری قەناعەتبەخش، تا خوێنەر درۆکەی وەکو حەقیقەت و راستی-حەقیقەت و ڕاستی بە گوێرەی گوێرەی واقیعی دەقەکە لە قبوول بکات لەزەتی ئیستاتیکی لێ وەربگرێت.

لە کۆتاییدا بەدەر لەکە هەر وردبینییەک ڕاستگۆیانە دەڵێم ئەم دەقە وەرای ئەوەی دەقێکی داخراوە، یەکدەستی و یەکنەوایی زمان تا رادەیەکی زۆر بەستی لە فرە زمانی بڕیوە، سەرباری ئەم سەرنج و بۆچوونانەی بەندەش، یەکێکە لە دەقە ئەدەبییە جوانەکان، دیمەن و ڕووداو، شوێن و کات، هونەرمەندانە مونتاژ کراوە لە یەکەیەکی یەکپارچەی هونەریدا، کە دەقی (عەشقی هاجەرێ)یە، یەکانگیر بوون و بەڕاستی شایستەی خوێندنەوەیە، هەقیدارم خوێنەرانی بەڕێز ئەم نووسینەی بەندە بە ئەڵتەرنایڤی خوێندنەوەی دەقەکە نەزانن و خۆیان لە لەزەتی خوێندنەوەی مەحرووم نەکەن، دڵنیام هەنگێ وەکو ئێستای ،م سوپاسی گوتیار و نووسەری دەقەکەی برای شاعیرمان (ئیدریس عەلی).

شیعر و جیهانی ژنانە … سۆهەیلا مەیهەمی

ئەگەرچی بە وتەی (ناتالی ساروت) بەش کردنی ئەدەبیات بە ئەدەبیاتی پیاوانە و ژنانە ڕەنگە زۆر پێویست نەبێت، بەڵام ڕۆانگەیشمان هەیە کە ڕەگەزی نووسەر لە پێکهێنانی جیهانی تایبەتی ئەودا گرینگە. ئەدەبیات دیاردەیەکە کە ژن و پیاوی بۆ نییە، بەڵام لە بەکگراوندی مێشکی خۆماندا ئەو بەش کردنە لە بەرچاو دەگریین و دەبێتە هۆکاری ڕۆانگەی دووئالیستی. باسی ئێمە لێرەدا نەبوون و قاقڕی شیعری ژنانەیە لە کۆمەڵگای کوردەوارییدا کە خاڵێکی نەگەتیڤە.

لە چەند ساڵی ڕابردوودا ئەگەر بە وردی سەرنج بدەیین، بزاڤێکی شیعری بەڕێوەیە لە لایەن ژنانی ئەدیبدا کە دەیانهەوێت ئەم کەم و کۆڕییە قەرەبوو کەنەوە. هۆنینەوەی شیعری ژنان لە کوردستانی رۆژهەڵاتدا مێژوویی□کی درێژی هەیە، بە پێ ئەو بەڵگە مێژوویيانەی بە دەستەوەن، ژنانی کورد لە سەدەی چوارمی کۆچی مانگییەوە نەمامی شیعریان چرۆ دەکات، ئەو کات کەسگەلێک وەکوو (جەلالە خانمی لوڕستانی)، (دایە تەورێزی هەورامی)، (ڕێحانە خانمی لوڕستانی)، (فاتمە لوڕەی گوران) و (خاتوومەی زەرد) ماوەی دوو سەدە بەرهه□می بەرچاو پێشکەشی قوتابخانەی کوردی دەکەن. بەڵام بە شێوازی پیاوانە کە هۆکارەکانی روونن. لە سەدەی سێزدەهەمی کۆچی مانگیدا خاتوونێکی بە هەستی ناسکی ژنانەوە بە دوو شێوازی کوردی و فارسی دێتە گۆڕەپانی ئەدەب، بێ گومان (مەستوورەی ئەردەڵان) یەکێکە لە ئەو ژنانەیە کە جێگەی شانازی ئەدەبی کوردییە، دیسان بەداخەوە کولتور و نەریتی داسەپاو ڕێگری نەداوە ئەو هەنگاوی ژنانە بهاوێژێت، کەواتە ئەم تەنگ و چەڵەمانە دەبێتە گەشە نەسەندنی دەنگی ژنانە.

ئەدەبیات لە هەموو وڵاتێکدا یەکەمین گۆڕەپانێکە ژنان هەوڵیان داوە خۆیان بنوێنن و باسی کێشە تایبەتەکانی ژنان و کۆمەڵگا و ئەو خاڵە ناکۆکییەکانی ژیان باس بکەن وەکوو نووسەر. بێگۆمان ژنی کورد لە کۆمەڵگای کوردیدا ڕۆڵی گرینگ و تۆخی هەمیشە هەبووە و بە شێوازگەلێک خۆی لە بوارەکانی ئابووری، ڕامیاری، کۆمەڵایەتی و هتد… دەرخستوە، تەنانەت لە کاتی شەڕەکاندا ڕوڵی گرینگی هەبووە، لە سەردەمی نوێیدا ژنانی خۆێندەوار لە هەر بوارێکدا دەردەکەون دەبێ ئەوەیش لە بەر چاو بگرین بزاڤی ئێستای ئەدەبیاتی ژنان پێوەندی ڕاستەوخۆی لە گەڵ شارستانییەتی کۆمەڵگادا هەیە، بێگومان

هەر سیستەمەکی زاڵ بە سەرکۆمەڵگادا پێناسەی ژن دەکات واتە لە هەندێ کۆمەڵگادا ژن لە سەر بیری پیاوانەدا پێناسەدەکرێ و سنوری بۆ دانراوە. ئەم شێوازە دەبێتە هۆکاری نزم بوونی ڕۆڵی ژن کە وەکوو خۆی دەرنەکەوێت تا وەکوو شێوەزاری خۆی بنووسێت، ئەگەریش قەڵەم بەدەست بووە لە خزمەتی تاقمێکدا بووە کە ئەم شێوازە لە مێژووی ژنانی ئەدیبدا بەرچاوە و بەتایبەت ئەو ژنانەی کە لە بنەماڵە دەرەبەگییەکاندا هاتنە گۆڕەپانی ئەدەبدا وەکوو پیاوان لە نووسین دەرکەوتن ، لە سەدەی نۆیەدا ژنانێک کە لە چین و توێژەکانی کۆمەڵگادا وەکوو چینی هەژار هاتنە ئەم گۆڕەپانە باشتر توانیویانە کەم و کورتییەکانی کۆمەڵگا و کێشەکانی ژنان باس بکەن کە بە پێست و ئیسقان هەستیان پێ کردووە.

بە گشتی ژنان لە بەر هەندێ سنوور نەیانتوانیوە ئەدەبیاتێکی ژنانەی بەرچاو بنیات بنێن، وەکوو کێشەی خێزان و کۆمەڵایەتی و هتد. بە ڕای من بە هۆی دووپات بوونەوەی مێژووی کەسپ و بەربەستەکانی ژنان بە تایبەت ژنانی ئەدیب، دەبێتە کەم کارکردنیان و کێشەکانی نووسینیان سنووردارتر دەبێتەوە.
ئاشکرایە ئەدەبی سەربەخۆ دەبێتە گەشەسەندنی قەڵەمی ژنان کە دەتوانین بڵێین شێوازێکی نوێ و ژنانە دەردەخەن و ژنی ئەدیب لە لاسایی کردنەوەی پیاو دەربازی دەبێت. بە هێزترین لایەنی ئەدەبیاتی ژنانە لەوەدایە دەنگە کپ کراوەکان هەوڵی خۆی وەگەڕ خستوە تاکوو ببیسترێت و تێکنەشکێت.
بە گشتی مێژووی شیعری نوێی ژنان و وەگەڕ خستنی بیر و هزری خۆیان لە گەڵ ئەدەبی هاوچەرخی جیهاندا نوێ و ژنانێک جمجۆڵێکی تازەیان خستەتە مێژووی شیعری کوردی، ئەوەش سەرەڕای ئەو هەموو بارودۆخە ناشیاوەیە کە بۆ ژن لە کۆمەڵگادا هەیە.

وێرجینیا وۆڵف لە بارەی یەکەمین ژنانی فێمێنیستی ئورۆپاوە دەڵێت: “ژنانی شاعیر لە هەرزانترین و ساکارترین ڕێگاوە، واتە شیعر توانییان خۆیان بنوێنن و وەکوو یەکەمین فێمێنیستە سەرەتاییەکانی مێژوو خۆیان وەدەر بخەن”. شیعر سەرمایەکی ناوازەیەی نیشتمانە کە لە کولتورسازییدا دەتوانێت ڕۆڵی سەرەکی و گرینگی هەبێت. ژنانی شاعیر بە وەگەڕ خستنی چەمکی شیعریان دەتوانن لە بە هێز کردنی دیاردە کۆمەڵایەتییەکاندا لە زمانی شیعرەوە ئامانجی سەرەکی بگەرن.
هەنووکە لە گەڵ ئەو هەموو ئاڵوگۆڕانەی نێو ژیانی کوردەوارییدا کولتوری شارستانییەت و مۆدێڕنیزم کاریگەری هەبووە لە سەر ژیانی

تاکدا و تاڕادەیەکی بەرچاو ژنی کورد و بە تایبەت ژنی ئەدیبی کورد توانیویە لە ساڵی (2000) بەرەو ئەملاوە ببێتە خاوەن دەنگێکی ژنی روناکبیر و ئازا و سەربەخۆ. بە ڕای من شیعر بەربڵاوترین ئامرازێکە کە چینی ژنی ئەدیبی نوێ کورد دەتوانێت لەو ڕەهەندەوە باسی کێشەکانی بکات تا ڕادەیەک لە شۆڕشی ئەدەبی خۆیدا پێشکەوتوویی هەبووە کە خۆی لە سێبەری پیاودا دەربازبکات و تا دێت بە تەحلیلێکی پیاوانە گەشە بە هزر و هەستی ژنانەی خۆی دەدات.

بەهای کولتوری هەر کۆمەڵگایەک پێوەندی بە ئازادی و ئازای و چاوکراوەیی ژنانەوە هەیە، هەر بەو هۆیەوە ئەدەبیاتی ژنان بەشێک لە زیندوویی هەر کولتورێک دەناسێت، ئەدەبیات گوزارش کردنی بیرکردنەوەی هەر تاکێکی ئەدیبە، لە خەمی مرۆڤایەتی کە لە پیاو و ژندا پۆلین بەندی ناکرێت، ژنی ئەدیب دیارە کە بەربەستی زۆری لە پێشەوەیە وەکوو کێشەی خێزانی و ئابووری و کۆمەڵایەتی و سیاسی و هتد، کە هەندێکیان هەر زوو بێدەنگ دەبن بەم هۆکارانەوە و بەڵام ئەو مرۆڤەی کە بیهەوێت دەنگی ببیسرێت دەبێ هیچ بەربەستێک تێکی نەشکێنێت و نەوەستێ. بەشی زۆری پێشکەوتنی ژنانی گەورە نووسەر، پێوەندی بە کۆمەڵگا و پەروەردەکردنی بنەماڵەکاندا هەیە، سنوور شتێک نییە جگە لەوەی بیرکردنەوە داگیر بکات ،وزەی یاخی بوونی ژنی ئەدیب تاکە کەرەستەی داهێنەرانییە.

دیارە ژنانی ئەدیب دەبێ یەکگرتوو بن، لەو پەرتەوازەیی و شپرزەیی دوور بکەونەوە و پێکەوە هەنگاو هەڵێنن بۆ گەشە دانی بزاڤی ئەدەبیاتی کوردی، گەشە سەندنی ئەدەبیات پێویستی بە یەکگرتنەوەدایە. خاڵێکی گرینگتر بۆ پێنووسێکی سەربەخۆ ئەوەیە دەبێ ژن چیتر لە کامێرای پیاوانەوە بۆ ژیاندا نەڕوانێ. هەرکات لە خەمێکی خۆی و کۆمەڵگاکەی گوزارشتی شیعری کرد، بوێرانە دەرکەوتووە و چەوساندنەوەی ژنی ئەدیب دیکە ئەستەم دەبێت.
هەرچەند لەمپەڕ زۆرە لە سەر ڕێگا، بۆ نموونە ژنی ئەدیب ڕەنگە کێشەی خێزانیان بێت و لە کۆڕ و کۆبوونەوەکاندا هاوسەر نەهێڵێ بە شێوەی جیدی و پێویست چالاکی هەبێت، یا کوو کێشەی دایکایەتی هەبێت یا تووشی کێشە دەبن لە لایەن ڕەگەزی بەرامبەریاندا وەکوو ئەدەبیاتچییە پیاوەکاندا.

بە گشتی ژنانی ئەدیبی کوردستانی رۆژهەڵات کە دەبنە خاوەن قەڵەم، تووشی سەدان کێشە و لەمپەڕی کۆمەڵگا دەبن. ئەدەبیات و جیهانی ڕاستەقینە پێکەوە تێکەڵاوبوونێکی لێکدانەبڕاون، ژنی ئەدیب دەتوانێ لە ئەو هارموونییەدا، شوێنی خۆی لە کۆمەڵگادا بنوێنێ. لە

ئەدەبیاتی ڕابردوودا کە ئەدەبیاتێکی پیاوانە بوو ژن هەر وەکوو مەعشووقەیەک دەرکەوتوو و بۆ چاو و برۆ و لەو ناسراوە کە کاریگەری هەبوو لە سەر دەقی ژنە ئەدیبەکانیش، بەڵام بە ئاڵوگۆڕی ڕەوتی هاوچەرخ، ژنیش هەوڵی داوە لە چاوی سوننەتی و کەرەستە بوون خۆی دەرباز بکات و لە چەمکەکانی گرینگی مرۆیی پێناسەی خۆی بکات، داهێنانی شیعری ژنان بە وزەی فیکری کۆمەڵگا زۆر پێویستە، کۆمەڵگا کە بەرهەمی ئەدەبی ژنانی لە ڕوانگەی فیکری و زانستییدا، ئاستی نزم دەبێت، کۆمەڵگا تووشی قەیران دەبێ و ناتوانێت لە ڕوانگەی فیکرییەوە گەشە بکات و تەنانەت لە لایەنی بنەماییە و کۆمەڵگادا تووشیاری کێشەی پێکهاتەیی دەبێ. ئەدەبیاتی ژنان ، ژنی کۆمەڵگا فێر دەکات چۆن شەرڤانێک بێت لە نێو لەمپەڕەکانی ژیاندا و بەوەی لە ژن بوونی خۆی لە کۆمەڵگادا شەرم بکات خۆی خۆش بووە بە هزری ژنانەوە بە هزری مرۆڤایەتی بگات.

سەهەیلا مەیهەمی
سنه

یەزدان و دەوڵەت ... نووســینی: میخائیل باکونین

ناوی پەڕتووک : یەزدان و دەوڵەت
نووسینی : میخائیل باکونین
وەرگێڕانی : هەژێن
بۆ چاپکردنی لەسەر کاخەز، لەسەر ئەو لینکە کلیکبکەن
https://hejeen.wordpress.com/2017/07/15

بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن ......

ئێلزا لەبەر ئاوێنەدا … لویس ئاراگۆن … و : نەژاد عزیز سورمێ

لە چڵەپۆپەی کارەساتەکانمدا
بەدرێژایی ڕۆژێ
لەبەر ئاوێنەکەی دانیشتووە ،
قژە زەردە زێڕینە ورشەدارەکەی
دادەهێنێ ..
وەهام دەهاتە بەرچاو ،
دەستە ناسکەکانی
بڵێسە ڕێك دەخەن ..
*
لە چڵەپۆپەی کارەساتەکانماندا .
بە درێژایی ڕۆژێ
لەبەر ئاوێنەکەی دانیشتووە
قژە زەردە بریسکەدارەکەی
دادەهێنێ ..
دەتگوت (چەنگ)ێکی زێڕین
بێ بڕوا
لە چڵەپۆپەی کارەساتەکانماندا
دەژەنێ ..
چەندان سەعات
بە دیار ئاوێنەکەی دانیشتووە ..
قژە زەردە زێڕینە ڕەونەقدارەکەی
دادەهێنێ ..
وەك ئەوەی بە ویستی خۆی
قوربانی
بە یادەوەری□کانی بدا ،
بەدرێژایی ڕۆژێ
لە پێش ئاوێنەکەی دانیشتووە
هێشتا بەخێرهاتنی
هەڵاوی پەرش و بڵاو دەکا ..
بێدەنگ

وەك هەر كەسێكى دى ،
بە ويستى خۆى
قوربانى بە يادەوەري□كانى داوە
لە چڵ□ پ□ پەى
مەينەتييە سەختەكانماندا ..
ئاوێنە ڕەشەكەى ،
وێنەى جيهان بوو ..
شانەكەيشى
كە ئاگرى ئەو بارستە ئاوريشمينەى
لوول دەدا
گۆشەى يادەوەري□كانى منى
ڕووناك كردبووەوە ..
*
لەو پەڕى ڕۆژگارە سەختەكانماندا
وەك ئەوەى پێنجشەممە
بكەوتبێتە نيوەى حەفتە
خۆى لە ئاوێنەدا بينى
بێ ئەوەى قسە بكا
لە پێش يادەوەري□كانيدا
دانيشتووە ..
ئەوانەى دى
لەم جيهانە تاريكەدا
ستايشيان دەكەين
ئەوانەى ڕۆڵى كارەساتەكانمان
دەنوێنن
يەك بەدواى يەكدا دەمرن ..
پێويست ناكا ناويان بێنين
تۆ دەزانى چ يادەوەري□ك
بەسەر ئاگردانى
ئەم ڕۆژگارە پەڕپووتەدا
دەسووتێ ..
*
لە قژى زەردى زێڕينى
كە لەوێ دادەنيشێ
بە بێدەنگى دايدەهێنێ
گڕى لێ هەڵدەستێ .

* لویس ئاراگۆن : (1897 – 1982) شاعیری ناسراوی فەڕەنسی کە لە هەمانکاتدا ڕۆماننووسیش بووە.
یەکێکە لە پێشەنگەکانی ئەدەبی ریالزمی نوێی فەڕەنسی لە لایەنگرانی کۆمۆنیستەکانی ئەو وڵاتە .
بڕوانە : adab.com

پێنووسێکم دەوێ کە پێم دەدات ؟
هاوتا کوردستانی …

خوێندنەوە و نووسین دوانەیەکی لێک دانەبڕاوی ژیانم بوون و وەک دوو ڕۆح بوون کە لە جەستەی پێنووسێکدا ڕۆچووبێتن ، هەمیشە و لەکاتی ئاوێزکردنم بەشتەکان و دیاردە و بەهاکان هەمیشە هەوڵم داوە بەشێک نەبم لە غەم و زامەکانی کۆمەڵگا و نیشتیمان بەڵکو خەونم بووە بتوانم بەشێکی کەمیش بێت لەو پەژارە و چەوسانەوەی نیشتیمان و گەلەکەم هەڵگرم و ئەمەش نووسینم کردە دەروازە بۆ خەونە بچوکەکانی نیشتیمانەکەم و شەقامەکانی نیشتیمان لە جیهانی بێدەنگی دزە بکەنە دەرەوە و کوچەو و کۆڵان و کون و کەلەبەری ئەم وڵاتە بێتە مەودایەکی ئارامگر و هێنەری شادیە نەبڕاوەکان و ئیدی دەستی ئەم نیشتیمانە ماندووە بگرێت و لە بێما□□ی و دڵڕەقی کەنار گیری بکات،

نووسین ئاوازی بەرخوورد و دڵ و دەروون و پیشاندانەکی ڕاستەوخۆ و ناوڕاستەوخۆی ئەو واقیعە شیرین و هەم ناڵەباریشەیە ، وە نووسین خۆشی لەوان لەوە لە تراژیدیا و کاریسەی گەورە گەورە کاتێک تێ ئەتەوێ لە قووڵایی تراژیدیایەکەوە تراژیدیەکی دیکە پیشان بدەیت ئەمەش هەندەی تر ئاڵۆزی و تەنگەژەی زیاتر دێنێتە پێشەوە ، ئێمەومانان و کەسانی هاوشێوەش هەمیشە لە تەقەلای ئەوەدا بووین ئەو تراژیدیە قووڵەی خەمان حەشاربدەین و تراژیادیای کەم□□□ نمایش بکەین وە ئەمەش لەناو ئەو کاریسەیەشدا خەونی بچووک بچووکمان هەبووە و سات بە سات و ڕۆژ بە ڕۆژیش لەگەڵ گەورەبوونی ئەم تراژیدیایەدا خەونە بچوکەکانی ئەمەش گەورەبوون و گەشەیان کردووە لە گەشەکردن نەوەستاون ،

کاتێک هەست کردنیش بەم بەرپرسیارێتیە و ڕۆچوونە نێو دونیا و فەزایەکەوە ئیدی هێدی هێدی دەست و پەنجە نەرم کردن لەگەڵ دیاردە و ڕووداو و بەها بەرجەستەکراوەکان دێتە ئاراوە ، لێرەدا بەشێکی ئەو تراژیدیاییە دێنمەسەر باس و سەر مێزی گفتووگۆ بۆ ئەوە نا کەنیشانی بدەم ژینی ئێمە پڕە لەتراژیدی و لەگەڵیشیدا لە هەم و پەژارەی تراژیدی دەستە جەمعیشداین و داستانی قارەمانی و نەبەردی ناگێڕینەوە بەڵکو ئەو واقیعە دژوارە باسدەکەین کە تا هەنووکە نەمان ویستوە کۆمەڵیش تێکەڵ بە تراژیدیە قووڵەکانی ئێمە ببێت بەڵام من وەک خۆم بە پێویستم زانی ئەزموونێکی کەم بگێڕمەوە و وەتەنها ماف بەخۆم دەدەم تەنها باسی خۆم بکەم و بۆ ئەوەی لێرەوە تێگەشتنێک هەبێت بۆ ئەو مەودا عیرفانیەی کوردی .
سەرەتا وەک تاکێکی بەرجەستەکراو و ڕاستەوخۆ و چوونە نێو دیاردە و کاریسەکانی کۆمەڵگا و پانتایەکی مەعریفی کە بتوانێت هەڵگری ئەم ئازارانە بێت و بەرجەستەی بکات بە پێنووسێکی ماندوو لەکاتی دەستپێکردنم سەرەتاشدا دەستم دایە پێنووس و خوێندنەوە بوە خۆراک و وزەی جەستەو عەقڵ و دەروونم و خۆم و خەون و خولیاکانم لەنێو چواردیواردا هێشتەوە و خۆم و پێنووسێک لەناوی ژوورێکی داخراودا بەقەتیس کراوی ماینەوە و دەستم دایە پێنووس ، سەرەتای دەستپێکم لە ڕۆژنامە و گۆڤار و دەزگا چامەنی و ماڵپەڕەکوردیەکانەوە دەستی پێکرد

لەڕۆژنامەکانی
_ هەواڵ نیووز
_□وشە
_ئاژانس
_کوردستانی نوێ
_هاوڵاتی و ئاوێنە

ماڵپەڕەکانی
ئێن ئاڕ تی NRT
تۆڕی میدیایی خەڵک
وێستگە نیووز
ئاگا پرێس
کەی جی ئێن kgn
بزاق پرێس
میلەت پرێس
ئاڕاستە

کورد نیووز
ژیان
سنوور میدیا

ئەوانەی کە ل□ه□زر و یادگەم مابێتەوە ئەوانە بوون کەشتم بۆ
نووسیون و لەبابەتی (وتار و چیرۆک و توێژینەوە و سەرگوزەشتە)
بەبێ گوێدانە لایەنی ئایدۆلۆچی و ئینتیمابوون بۆ دەمارگیری حیزبی
و سیاسی و لەسەرجەمیاندا وەک یەک مامەڵەم کردووە و پانتایی
نووسینەکانیش بوونی تیشک خستنه سەر گەڕانەوەی فەزای مەدەنیەت و
بوونیادنانی کۆمەڵگایەکی مەدەنی و دەستووری و مامەڵەی حیزبی و
سیاسی لەگەڵ کۆمەڵگای هاوچەرخ و تێزی بیرکردنەوە و ڕۆچوون و
قاڵبوونەوە و پێدانەوەی شوناسێکی دیکە بە هەیمەنە و ڕۆڵ و
کاریگەریەکانی ئاین و بوونیادنانی تاکێکی ڕەخنەگر و هەموو تاکێک
وشەی “نا ” ببێتە پڕەسیپی ژیانی وە کارکردن و جەغت کردنەوە لە
کۆمەڵێک پڕەسیپ و بەها و ئاکاری باڵا بەڵام لێرە زیاتر مەودای
باسکردنی نیە و و□ بەڵام وا نزیکەی شەش مانگ دەبێت وشەیەکیشمان بۆ
هیچ دەزگایەک نەناردووە و ئەو□ی زادەی بیر بوبێت لێرەوە
خستومانەتە ڕوو بەڵام لەگەڵ خستنەڕووی بەرانبەریش بۆ دەرخستنی
بەڵام من ئاماد□یم دەرنەبڕیووە و لێرەوە بەشێووەیەکی ڕاستەوخۆ
ئەرگوێمێنت و بیرەکان تاوتوێ کردووە و زۆر خۆشحاڵتر بووم هەرچەند
کەهەموو کەسێک و هەموو دەزگایەکیشم سەرپشک کردووە ل□ بەکارهێنانی
نووسینەکان بەبێ مۆڵەتیش مامەڵەی پێوە بکەن لەچوارچێوەیەکی
یاساییدا ، وە قەڵایەکیش لەپشت منەوە هەیە کە هەموو ژینگە و کەسە
نزیکەکانیشم دژایەتیم بکەن ئەو بەتاق و تەنهاش بێت هەر لەپشتمە و
بەرانبەر هەموو پەرچەکردارێک دەبێتە قەڵغان و وە هەنگاو بە
هەنگاوم زیاتر مسۆگەر تر دەکات و ئێرەش شوێنی ناو هێنان و مەدح
کردنی نیە بۆیە تەنها وەک بەشێکی پڕۆسەکە باسی دەکەم بۆیە ئەڵێم
مرۆڤە باشەکان سەرلەنوێ ڕامان دەچڵەکێنن و وامان لێ دەکەن
دووبارە پێناسەی مر□ق بکەینەوە ک□ ئەویش مرۆیەکی گەورەیە و
باسکردنی بۆ شوێنی خۆی جێ دەهێڵم .
Haw Ta

سوێند بە نیشتیمان ماندووەکەم و بەخۆڵ و خاشاکی تا وزە لەڕۆح و
جەستەمدا بێت بڕشتی پێنووسم لەخزمەت ئەم نیشتیمانەدا دەبێت ،
پەیامی من ئەوەیە کە هەر تاکێک لەو نوخبە گوڵبژێرانەی میوانی ئەم
سەکۆیە و خوێنەری نووسینەکانم پێنووسێکم لێیان دەوێت ، پێنووسێکم
بەدیاری پێشکەش بکەن بە پێنووسەکانی ئێوە زیاتر بەگوڕتر بەردەوام
بین و سەرلەبەری تراژیدیاکان ڕیشک□ش بکەین ، و ئامادەیی ئێوە بە

بەخشینی پێنووسێک دەست پێ دەکات گەر بیگرێ 100 کەس ئامادە بێت 100 پێنووسم پێشکەش بکەن ، و ئەو پێنووسانەی ئەوە بەکاردێنم و شەرەفمەند دەبم گەر سەد پێنووسە ڕەنگە چەندساڵێک و ڕەنگە دەیان ساڵەی داهاتوو بە پێنووسی ئەوە مەڵگەی نووسینەکان ئاوەدان بکەمەوە کەمپینێک دەبێت یەک دوو جارێکیش ئەنجامی بدەین ڕەنگە تا دواهەناسەی نووسینیش بەردەوامبوونی نووسینەکانم بە پێنووسەکانتان مسۆگەر بێت و وە ئەمەش دەکەین بە کولتورێک کە تاکەکان هەڵگری ڕۆحی ئازادیخوازی دەبن و دەبنە هۆکاری نوێبوونەوە و بووژانەوەی وزە بەرجەستەکراوەکانی نووسەران و پێنووس بەدەستان دەبێت و ئەم کەمپینەش درێژکراوە دەبێت و بەڵکو ببێتە دەروازەیەک کە هەموو نوسەرەکانیش ئەم کەمپینە ڕابگەیەنن، ئەمە کەمپینەکە داوای پێنووس ئەکەم نە سواڵە و نەخێر بەڵکو پێکەوە گرێدان و ئاشتبوونەوەیە لەنێوان تاک و خوێنەردا لەبری زڕاندن و سڕینەوەی پێنووسە ئازادەکان پێنووسێک ببەخشن کە بە ئازادی بنووسێت وەک تاکێک بەم کارە دەتوانین گۆڕانکاری واقیعی دروست بکەین گەر تاکێک ئامادەیی بەخشینی پێنووسێکی نەبێت و باس لەدونیای هاوچەرخ و گۆڕانکاری ڕیشەیی بکات وەک مەلەکردنە پێچەوانەی شەپۆلی دەریا و دەبێت هەر لەو خەونە قووڵانەدا بژین و نەوەکانی داهاتووش هیوا بەم خەونانەوە ببینن، دەتوانن ئەوەش بەشێکبن لەو فەزا مەعریفییە و خۆتان کەنارگیر مەکەن و وەک دوو ئاڕاستەی جوودا مامەڵە نەکەین و ئامێزانبوونی یەک ببین بە بوونیادنانی فەزایەکی هێمن و ئارام و دوور ئاڵۆزی و ژاوەژاو ئەو ژاوەژاوەی تەواوی دەروونمان ئاڵۆز دەکات ، فەرموون با دەست لەناو دەست بەدیهێنەری خەونە بچووکەکانی ئەمە ڕیشەکێشکردنی ترازیدیەکانی ئەوە بین .

هاوتا کوردستانی